

DET TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE FAKULTETET

MASTEROPPGAVE

Studieprogram/spesialisering:

Teknisk samfunnssikkerhet

Vårsemesteret, 2023

Åpen / ~~Konfidensiell~~

Forfatter:

Khatireh Ibrahim

Fagansvarlig/Veileder:

Sissel Haugdal Jore

Tittel på oppgaven:

Terrorforebygging gjennom arealplanlegging

Engelsk tittel:

Counterterrorism through Urban planning

Studiepoeng: 30

Emneord:

Terrorsikring, terrorforebygging,
offentlig byrom, sikringstiltak,
terrorisme, sikring, dilemma

Sidetall: 69

+ vedlegg/annet: 6

Stavanger, 15. juni 2023

Sammendrag

Terrorangrepet i Regjeringskvartalet og på Utøya 22. juli i 2011, samt andre terrorangrep i vestlige byer som Paris, Nice, Barcelona, Brussel, London og Stockholm i 2016 og 2017, har ført til store diskusjoner om sikring av offentlige byrom. En av metodene som brukes for å beskytte offentlige byrom mot terrorangrep, er å plassere ulike fysiske sikringstiltak. Etter 22. juli hendelsen valgte regjeringen å gjenbygge Regjeringskvartalet basert på verdier; sikkerhet, tilgjengelighet og åpenhet. I den forbindelsen, skal det etableres et ytre perimeter som består av ulike type sikringstiltak. Formålet med perimetersikringen er å hindre at kjøretøybårne trusler. Sikringstiltakene som iverksettes for å beskytte oss mot terrorhandlinger, kan både ha positive og negative effekter på byrommet. Dermed vil sikringstiltakene innenfor perimeteret ha konsekvenser for de som arbeider i regjeringskvartalet, gående, syklende som skal ha tilgang til område. I tillegg, er det umulig at alle kravene for prosjektet oppfylles samtidig. Man vil derfor stå ovenfor verdibaserte dilemmaer. Terrorsikring av offentlige byrom er et dilemmafylt og tverrfaglig arbeid med mange paradoksalt hensyn.

Denne studien har således som hovedmål å undersøke hvordan finne en balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom ved sikring av regjeringskvartalet. For å kunne besvare studiens problemstilling, er det brukt en kvalitativ metode og semistrukturert intervju for datainnsamlingen.

Studien viser at å finne balansegangen mellom et estetisk, funksjonelt og sikkert byrom ved sikring av regjeringskvartalet må man inkludere løsninger med en helhetstanke og design av hele anlegget fra dag en. På denne måten, vil man også få muligheten til å utforme og innføre tiltak etter byrommets funksjon og kvaliteter. I tillegg, vil det også se ut som et normalt byområde, der man får muligheten til å utforme sikringstiltak som er multifunksjonelle. Basert på det som er gjort i analysene i denne studien, vil sikringstiltakene sette sitt preg i byrommet og således vil det alltid være en avveining mellom sikkerhet og andre verdier. Dersom slike avveininger løses og håndteres godt, så vil man kunne finne en form for et estetisk, funksjonelt og sikkert byrom. Under et slikt arbeid, er det derfor viktig å ha et godt og tillitsfullt samarbeid blant planleggere og at de har respekt for hverandres krav og følger disse. På andre siden, så er disse avveiningene kortsiktige eller langsiktige resultater. Derfor finnes ingen garanti på at det oppnås en balanse mellom et estetisk, funksjonelt og sikkert byrom i regjeringskvartalet. Ved å inkludere dette som et fag, vil kanskje gjøre det enklere å løse en slik problemstillingen senere.

På denne måten, vil man kunne planlegge sikringstiltak inn i arkitekturen fra starten av. Men det vil alltid være en usikkerhet på de sikringstiltakene som er iverksatt på grunn av dagens risiko eller trusselbilde, vil være gjeldende om for eksempel 5-10 år. Derfor er viktig med god vurdering av hva som faktisk er risiko. Resultatene i studien konkluderer med at dersom sikringstiltakene utformes så integrert som mulig slik som CPTED og situasjonell forebygging har tilsikte, vil man innføre sikringstiltak etter områdets funksjon, noe som både gir en opplevelse trygghet, sikkerhet og estetikk.

Forord

Denne studien er gjennomført som siste del av masterutdanningen i teknisk samfunnsikkerhet ved Universitet i Stavanger. Den marker også slutten på fem fine år som student ved UiS. Masteroppgaven har vært en krevende og til tider utfordrende, men også en læringsrik prosess. Jeg er glad for å ha fått mulighet til å fordype meg i og undersøke et tema som jeg har interessert meg fra bachelorstudiet mitt i byplanlegging. Oppgaven har gitt meg den største nysgjerrighet og en vesentlig glede til å lære.

Det er mange jeg ønsker å takke i forbindelse med denne masteroppgaven. Først og fremst vil jeg takke min veileder, Sissel Haugdal Jore. Takk for at du har, motivert meg, fulgt opp og hjulpet meg gjennom hele prosessen. Dine gode og konstruktive tilbakemeldinger har betydd mye for meg. Jeg vil også takke mine informanter som valgte å bidra til oppgaven og delt sine erfaringer, meninger og oppfatninger i sine travle hverdager. Jeg har lært mye av dere!

Sist, men ikke minst vil jeg takke min familie og mine venner. De to siste årene har vært utrolig tøft og utfordrende for meg, hvor jeg har vært vitne til hvordan mine kusiner og venninner mistet retten til utdanning og skole i Afghanistan. Å miste retten til utdanning og skole, en mulighet vi ofte tar for gitt, er en urettferdig situasjon som har berørt meg dypt. En spesiell takk til Silje, Tamanna, James, Oddbjørg, Adyam og mine søsken, Ashraf og Golnisa. Takk for at dere har støttet meg gjennom disse to årene og heiet på meg hele veien. Når arbeidet har virket umulig er det dere som har inspirert meg til å fortsette. Deres motiverende ord og støttende samtaler har hjulpet meg med å fullføre studiet. Det at jeg selv har muligheten til å fullføre utdanningen, har muligheten til å utvide kunnskap og forme min egen fremtid, er takket å være mamma og pappa. Tusen takk for dere har gitt meg denne muligheten. Jeg er så ufattelig takknemlig for dere!

Stavanger, 15. juni 2023

Khatireh Ibrahim

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	ii
Forord	iv
1. Introduksjon	1
1.1. Problemstilling og forskningsspørsmål	2
1.2. Oppgavens oppbygging	3
2. Teoretisk rammeverk.....	5
2.1. Terrorisme	5
2.1.1. Definisjonen	5
2.2. Byplanlegging og samfunnssikkerhet	7
2.2.1. Trusler i offentlige byrom	8
2.2.2. Ulike urbane design strategier	9
2.2.2.1. Situasjonell forebygging	9
2.2.2.2. Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)	11
2.3. Dilemma mellom frihet og sikkerhet	13
2.3.1. Dilemmaer rundt perimetersikringen	15
2.4. Risikostyring	20
3. Metode	23
3.1. Forskningsdesign.....	23
3.2. Forskningsstrategi	24
3.3. Intervju	25
3.3.1. Intervjuguide og informasjonsskriv	26
3.3.2. Utvelgelse av informanter	27
3.3.3. Gjennomføring av intervju	29
3.3.4. Dataanalyse	31
3.4. Metodiske styrker og svakheter.....	31
4. Empiri.....	34
4.1. Sikring	34
4.2. Terrorsikring og terrorsikringstiltak.....	35
4.3. Balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom.....	37
4.4. Dilemmaer rundt perimetersikringer	39
4.5. Oppsummering av analysens funn fra det empiriske materialet	45
5. Drøfting	47
5.1. Hvordan planlegges de ulike terrorsikringstiltakene i forhold til verdiene estetikk, funksjonalitet og sikkerhet?	47
5.2. Hvilke dilemmaer har de som jobber med regjeringskvartalet møtt på ved planleggingen og utforming av sikringstiltakene i det ytre perimeteret?.....	51

5.3. Hvordan håndteres ulike dilemmaene for å oppnå sikkerhet, estetikk og et funksjonelt byrom?.....	57
6. Konklusjon.....	61
6.1. Videre forskning.....	64
Referanseliste.....	65
Vedlegg.....	70

1. Introduksjon

Den 22 juli, kl. 15.17 avsatte Anders Behring Breivik en kjøretøybåren eksplosjon utenfor regjeringskvartalet i Norge. Bomben eksploderte klokken 15.25. Den drepte åtte mennesker og ødela tre regjeringsbygninger (Meyer et al., 2015, s. 1). Terroranslaget medførte til økt fokus på fysiske tiltak for å beskytte offentlige byrom mot kjøretøybårne improviserte eksplosive innretninger, både når man beskytter dagens bygninger og ved planlegging av det fremtidige regjeringskvartalet (Meyer et al., 2015, s. 1). Etter bombeanslaget på regjeringskvartalet og Utøya, bestemte regjeringen i 2012 at regjeringskvartalet skulle gjenoppbygges. Dette arbeidet har vært omfattende, noe som har bidratt til at prosjektet har hatt stor offentlige interesse på grunnlag av følelser knyttet til både minnene fra hendelsen. Ikke minst regjeringskvartalet som et byrom og kvartalets historie, og hvordan det nye regjeringskvartalet vil fungere i byen (Stortingsmelding nr. 21 (2018-2019)). Følgelig har regjeringen vektlagt at arbeidet skal være som en åpen prosess.

Terroranslaget, 22. juli har forårsaket til store endringer i bylandskap og konsekvensene er langsiktige. Det nye regjeringskvartalet sies derfor å være et viktig byutviklingsprosjekt både for Oslo, samtidig som den har nasjonal betydning (Stortingsmelding nr. 21 (2018–2019)). I belysning av det, vil regjeringen bygge et nytt regjeringskvartal som er effektiv, velfungerende og med nødvendig sikkerhet. I tillegg, skal det nye regjeringskvartalet stå i langt tidsperspektiv og derfor bør det være tilpassningsdyktig i forhold til nye arbeidsformer, teknologisk utvikling, digitalisering. I tillegg skal regjeringskvartalet gi et godt bymiljø, og skal være representativt, tilgjengelig og trygt (Stortingsmelding nr. 21 (2018-2019)).

I den forbindelsen, er derfor regulert et perimeter innenfor planområde. Perimeteret er omkretsen av et objekt med viktig sikringstiltak som hindrer kjøretøy komme nært skjermingsverdige objekt. Dette er også kalt *perimetersikring*. Perimetersikringen for det nye regjeringskvartalet består av tiltak mot ulike scenarier av kjøretøybårne trusler, inkludert terrorisme (Jore et al., 2020, s. 5). Perimeteret inkluderer et ytre og indre perimeter, og innenfor perimetersikringen vil det være stengt for alminnelig biltrafikk. Derimot vil område være åpent for gående og syklende, og det vil bli etablert et nettverk av gang- og sykkelveiforbindelser innenfor og gjennom planområdet (Kommunal og Moderniseringsdepartementet, 2017).

Det ytre perimeteret har som formål å grunnlegge nødvendig avstand mellom ukontrollerte kjøretøy og regjeringsbygninger. Det indre perimeteren etableres nærmere

departementsbygningene og innebærer integrerte og mindre synlige sikkerhetstiltak. Eksempelvis utnytte naturlige treningsmessige nivåforskjeller innenfor et område, og bruke vannspeil og gatemøbler (Kommunal og Moderniseringsdepartementet, 2017). Fysiske sikringstiltakene rundt bygningene og i uteområdene i regjeringskvartalet skal virke minst mulig skjemmende på bymiljøet og det bør settes søkelys på å danne gode sikkerhetsløsninger uten at det går på bekostning av andre forhold som funksjonalitet, logistikk, miljøvennlighet og estetikken (Stortingsmelding nr. 21 (2018-2019)). I tillegg, er det også vurdert ulike typer sikringstiltak innenfor både indre og ytre perimetersikringen, innbygde sikringstiltak i selve bygningskonstruksjonene, samt overvåkingstiltak (Kommunal og Moderniseringsdepartementet, 2017). Per i dag vurderes det å benytte sikringstiltak som pullerter på tvers gateløp, noe som er mest tilstrekkelig tiltak når det gjelder åpenheten. Alt i alt skal perimetersikringen frembringe til et *forsvarlig sikkerhetsnivå* i og rundt det nye regjeringskvartalet (Jore et al., 2020, s. 6).

Til tross for at hovedmålet med sikringstiltakene innenfor perimetersikringen er å beskytte regjeringsfunksjoner og bidra til økt sikkerhet, vil det også føre til en rekke konsekvenser og dilemmaer på ulike samfunnsnivåer. Med andre ord, påvirker perimetersikringen samfunnet på flere måter og nivåer, og det finnes bestemte entydige *korrekte løsninger* på slike tiltak (Jore et al., 2020, s. 26). Følgelig må man sammenligne sikringstiltakene opp mot fordeler og ulemper tiltakene kan føre til for samfunnet. I den sammenheng, møter man ofte på situasjoner, der det ikke finnes noen klare løsninger og man må velge tiltak som går på bekostning av andre verdier og interesser i samfunnet for å ivareta sikkerheten (Jore et al., 2020, s. 12; Meyer et al., 2015, s. 2). På tross av hvilke valg man tar under slike situasjoner, vil man alltid tape noe annet (Jore et al., 2020, s. 12). I den forbindelsen, er det dermed valgt å fokusere på dilemmaer og verdivalg som oppstår ved etablering av perimetersikringen i denne studien. Spesifikt er denne studien rettet mot å belyse hvordan finne en balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom, ved sikring av regjeringskvartalet.

1.1. Problemstilling og forskningsspørsmål

Formålet med studien er å undersøke terrorsikring av offentlig byrom, samt potensielle dilemmaer som oppstår når det innføres nye sikringstiltak i offentlige byrom. Noe som vil videre berøre de ulike verdiene vi verdsetter i et demokratisk samfunn. På bakgrunnen av det som er presentert ovenfor, har jeg dermed valgt å undersøke følgende problemstillingen;

Hvordan finne en balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom, ved sikring av regjeringskvartalet?

For å kunne besvare problemstillingen og få bedre innsikt for denne problemstilling, er det utarbeidet tre forskningsspørsmål;

1. Hvordan planlegges de ulike terrorsikringstiltakene i forhold til elementene; estetikk, funksjonalitet og sikkerhet?
2. Hvilke dilemmaer har de som jobber med regjeringskvartalet møtt på ved planleggingen og utforming av sikringstiltakene i det ytre perimeteret?
3. Hvordan håndteres de ulike dilemmaene for å oppnå et sikkert, estetisk og funksjonelt byrom?

I denne oppgaven er det valgt å avgrense studien til ytre perimetersikringen rundt nytt regjeringskvartalet og jeg vil dermed fokusere på det som et offentlige byrom. Det ytre perimeteren skal hindre at kjøretøybårne trusler fra område rundt regjeringskvartalet. Perimeteret vil inneholde ulike type sikringstiltak. Disse tiltakene vil dermed ha ulike virkninger for de som arbeider i regjeringskvartalet, gående og syklende som skal ha full tilgang til området. De 10 siste årene har trusselbildet vært under stadige endringer, der offentlige byrom og våre byer har blitt mer utsatt for uønskede handlinger slik som terrorisme. Ettersom regjeringskvartalet har tidligere vært utsatt for en slik hendelse tidligere og gjenoppbygging av det har hatt en stor offentlig interesse på grunnen av det. Særlig, kan sikring av det nye regjeringskvartalet skape en slags presedens og en forventning om hvordan man skal sikre andre offentlige byrom i landet i fremtiden (Jore et al., 2020, s. 5).

1.2. Oppgavens oppbygging

Denne masteroppgaven består av seks kapitler. I det første kapitlet blir aktualisering av temaet, problemstillingen og forskningsspørsmålet presentert. Kapittel to presenterer det teoretiske rammeverket. Her beskrives de teoriene som anses å være sentrale for oppgavens problemstilling. Innledningsvis defineres terrorismebegrepet, og endringer i trusselbilde vil også redegjøres. Deretter vil to teorier om ulike urbane strategier; CPTED og situasjonell forebygging strategi introduseres. I tillegg, vil kapitlet også redegjøre for dilemmaet mellom de to sentrale verdier i et demokratisk samfunn; sikkerhet og frihet, og dilemmaer vil som oppstå

ved etablering av ytre perimetersikringen mellom verdiene; sikkerhet, åpenhet og effektivitet/tilgjengelighet. Avslutningsvis gjøres det rede for risiko, risikostyring, herunder håndtering av sikringsrisiko som terrorisme. Kapittel tre tar for seg det metodiske rammeverket. Her presenteres forskningsdesign, forskningsstrategi og valg av metode for å bevare oppgavens problemstilling. Deretter, beskrives fremgangsmåten og diskuterer svakheter og styrker ved valg av metoden. I den fjerde kapitlet blir resultatene presentert, da blir det empiriske funn analysert og strukturert rundt informantenes virkelighet. Den sjette kapitlet består av drøfting. Her blir studiens resultater diskutert opp mot det teoretiske rammeverket. Dette kapitlet er strukturert etter de tre forskningsspørsmålene og således blir de besvart i dette kapitlet. Til slutt, blir oppgaven konkludert i kapittel seks. I dette kapitlet vil resultatene og viktige punkter fra analysen oppsummert og konkludert. Samtidig blir forslag til videre forskning lagt frem.

2. Teoretisk rammeverk

2.1. Terrorisme

2.1.1. Definisjonen

Ordet «*terrorisme*» kommer fra det latinske begrepet *terrere*, som betegner å skape redsel eller frykt (Hemmerlin, 2009; Engen et al., 2021, s. 86). Terrorisme er et svært omstridt begrep, og det eksisterer ingen allment akseptert definisjon. Terrorforskere har identifisert mer enn 200 definisjoner av begrepet, og en kan si at «en manns terrorist, er en annen manns frihetskjemper» (Bjørgero, 2005, s. 2; Jore, 2012, s. 26). Til tross for at det ikke finnes noen allmenngyldig definisjon, er det viktig å redegjøre for hvilke elementer som vektlegges i denne oppgaven.

Fenomenet terrorisme er ikke statisk, men heller et dynamisk fenomen som har vesentlig endret betydning over tid (Jore, 2012, s. 28). Videre har definisjonen også endret seg utallige ganger i løpet av de flere hundre årene begrepet har eksistert (Smidt, 2004, s. 398). Begrepet benyttes av ulike aktører, og definisjonene reflekterer ofte interessene til de som har definisjonsmakt. Eksempelvis har terrorisme gått fra et fenomen som refererte handlinger staten utførte mot befolkningen under den franske revolusjonen, til å karakterisere en aktivitet som er rett mot staten (Jore, 2012, s. 28). Dermed kan en si at en definisjon som produseres i dag, vil ikke nødvendigvis være gjeldende for morgendagens terrorisme, og det må innføres kontinuerlig endring på begrepet.

Terrorisme blir dermed illustrert som noe historisk, sosialt og politisk betinget. Jore (2012, s. 29) påpeker at «the changes in the meaning of the terrorism concept and the political aspects behind 12 the definitions highlight that what is perceived as terrorism is contingent on historical, cultural and political framing» (Jore, 2012, s. 29). På grunnlag av dette kan ikke terrorisme skilles fra konteksten, og derfor er det viktig å forstå begrepet som en ramme som former hvordan individer og samfunnet bedømmer et fenomen av vold og trusler (Jore, 2019, s. 29).

Det fremlegges også at en felles definisjon er helt avgjørende for å bekjempe terror. Boaz Ganor i artikkelen *Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter?*

(2002) hevder dermed at definisjonsproblemet ikke bare en teoretisk utfordring, men også en operativ utfordring. Han baserer dette argumentet på at terrorisme er et transnasjonalt fenomen:

Terrorism is no longer a local problem of specific countries but an issue involving a number of international aspects. Terrorist organizations may perpetrate attacks in a variety of countries; the victims of attacks can be of different nationalities; the offices, headquarters, and training camps of terrorist organizations function in various countries (Ganor, 2002, s. 300).

Denne definisjonen poengterer at når terrorisme er et internasjonalt problem, kreves det internasjonalt samarbeid og strategier for å kunne håndtere det. For å kunne danne et vellykket og effektivt internasjonalt respons, insisteres det på en felles forståelse om hva vi står imot (Ganor, 2002, s. 300).

Tilsvarende påpeker Beall (2007) at det er viktig å tenke nøye gjennom hvilke av de mange definisjonene av terrorisme som det skal tas i utgangspunkt når man forsker på forekomsten og virkningen av terrorisme i byer, i utviklingsland. Forskeren Jonathan Barker definert begrepet etter tre hovedelementer;

- a. Violent acts threatened or employed.
- b. Violent acts directed against civilian targets.
- c. Violent acts threatened or perpetrated for political objectives.

(Baker, 2003, s. 23)

Denne definisjonen inkluderer terrorhandlinger som utføres av fremmede stater. Videre omgås spørsmålet om «en manns terrorist, er en annen manns frihetskjemper», noe som indikerer at å kalle noen en terrorist er å ikke si mer enn at man står imot deres sak (Barker, 2003, s. 23). I tillegg gjelder denne definisjonen for både regjeringer, ikke-statlige grupper og enkeltpersoner, men ekskluderer ikke-voldelige politiske handlinger som protest, streik og sivil ulydighet (Barker, 2003, s. 23).

Ekspertter har forsøkt å oppnå konsensus og fastsette en felles definisjon, og både myndigheter og ulike organisasjoner jobbet med det. Ifølge sikkerhetsloven er terrorisme definert som

«ulovlig bruk av, eller trussel om bruk av, makt eller vold mot personer og eiendom, i et forsøk på å legge press på landets myndigheter eller befolkning eller samfunnet for øvrig for å oppnå politisk, religiøse eller ideologiske mål» (Sikkerhetsloven, 2019, §3). Terrorhandlinger fullføres ofte av strategiske tenkende personer som reviderer deres mål, og metoder til endrede omstendigheter (Lid, 2022).

En annen definisjon som kan sammenlignes med norske myndigheters definisjon er Cato Hemmingby sin definisjon (2019, s. 14); «*Terrorism is premeditated, politically motivated violence, including credible threats and attempts of such, usually perpetrated against civilian targets by non-state actors (groups or individuals), usually in order to influence a wider audience*».

I denne definisjonen blir *civilians targets* inkludert, istedenfor *non-combatants*, noe som vil klargjøre mulige mål. Hemmingby poengterer at det er *vanligvis* sivilpersoner som er mål for terror, ved å inkludere *usually* i definisjonen. Videre består denne definisjonen av *credible threats and attempts*, slik at terrorangrep som ikke er fullført kan også inkluderes (Hemmingby, 2019, s. 14). Vold som utføres av stater, ekskluderes av benyttelsen av *non-state actors*, på tross av at stater kan bruke de samme fremgangsmåtene. Til slutt, ved å inkludere *individuals* kan solo-terrorisme også anerkjennes som terrorisme. Dette er viktig da det har vært en økning i slik form av terrorisme (Hemmingby, 2019, s. 14). Eksempler på soloterrorisme er angrepene i Stockholm og København i 2010, der bare gjerningsmennene selv ble rammet, og terroraksjonen i Oslo på regjeringsskvartalet og på Utøya, 22. juli 2011 der 77 mennesker ble drept (PST, 2023). Slike former for terrorisme har ført til at offentlige byrom er blitt utsatt for mer terrorangriper, og anses å være et attraktivt terrormål. På grunnlag av dette, har jeg dermed i denne studien valgt å benytte definisjon til Cato Hemmingby (2019).

2.2. Byplanlegging og samfunnssikkerhet

Når det gjelder terrrorsikring av offentlig byrom, benyttes det ulike sikkerhetstiltak for å hindre terrorisme. Dette er et kontroversielt tema både i forskningen og i allmennheten. Sikring av og i byer har eksistert helt siden de første organiserte bysamfunn, der vi har sett en utvikling i sikringstiltak fra murer rundt byene (bymurene) til murer i byene. Murer i byene symboliserer at trusselen er innenfor og i dag fungerer bymurene som kulturminner (Jore et al., 2020, s. 12). Videre, eksisterer faren for bybranner fortsatt, men endringer i bygningsmaterialer, reguleringer og brannvarslingssystemer, samt bedre og raskere slukningssystemer, har gjort trusselen

mindre. Terror og naturkatastrofer er således de nye og voksende truslene i dag (Engen et al., 2021, s. 74). Til tross for det, er dagens urbane terrorsikring et relativt nytt fenomen. I tillegg finnes lite forskningen som sier noe om hva som fungerer hva som er balansert sikring som ikke går utover de andre verdiene man beskytter (Jore, 2019; Van Um og PISOIU, 2015, sitert i Jore et al., 2020, s. 12).

2.2.1. Trusler i offentlige byrom

Engen et al., (2021, s. 89) antyder at i et langsiktig historisk perspektiv har byplanleggingens trusselbilde endret seg fra risiko knyttet til «de ytre fiendene» til stadig sterkere vekt på «trussel innenfra» (Engen et al., 2021, s. 89). Trusselbildet er dermed under stadige endringer, samtidig som terroristenes mål og strategier har endret seg. Terroraksjonen med USA 11. september 2001 har endret den generelle oppfatningen av trusselbildet. Følgelig har turistattraksjoner og andre åpne steder med større folkesamlinger blitt mer attraktive mål for terrorangrep nå enn tidligere. Med andre ord har terrormål rettet seg mot det sivile samfunnet (Aven et al., 2004, s. 23).

De siste ti årene har europeiske byer vært utsatt for økende terrorangrep mot sivile, ved bruk av lavteknologiske våpen som kniver, håndholdte skytevåpen, kjøretøy eller kjøretøybårne eksplosiver (Jore, 2021, s. 231-232). Vi har sett eksempler på slike terrorangrep i flere europeiske byer i 2016 og 2017 i Paris, Nice Barcelona, London, Brussel og Stockholm (Jore, 2021, s. 231-232). På grunnlag av dette, har beskyttelse av mennesker og strategiske mål derfor økt fokus. Samt sikkerhet har blitt høyprioritert av ansvarlige myndigheter og byplanleggere. Befolkningens opplevelse av trygghet for liv, helse og viktige verdier er et sentralt og viktig aspekt for myndighetene. Tidligere la man vekt på å sikre byene mot terrorisme ved å sperre av og overvåke bestemte offentlige og private områder som man anså som mulige terrormål. Terroranslaget 9/11 åpnet diskusjonen om at befolkningens trygghet skal sikres i byplanskapet med ulike alternativer, og at den skal være bærekraftig miljø basert, basert på helhetlig og langsiktig planlegging (Coaffee, 2005, s. 448). Med andre ord har fagfolk som byplanleggere, arkitekter og sikkerhetskoordinatorene blitt i økende grad involvert for å vurdere behov for synlige fysiske tiltak (Coaffee, 2010, s. 940). Tilsvarende har vi de 10-20 årene sett en økt benyttelse av fysiske tiltak eller virkemidler med et formål om å forebygge terrorhandlinger, samt redusere konsekvensene av det (Engen et al., 2021, s. 87). De ulike urbane sikringstiltakene skal nå være mer *kamuflert* og *usynlige* på en estetisk god måte. Det vil si at istedenfor synlige sikkerhetstiltakene, som blant annet synlige murer av betongklosser, forsøker

man å forskjønne disse ved å ha beplantning i de samme klossene som for eksempel gatemøbler eller miljødesignendringer. Dermed vil slike sikkerhetstiltak minske frykt og angst hos befolkningen (Engen et al., 2021, s. 87).

Hensikten med slike sikringstiltak er å begrense terroristenes omstendigheter, og forhindre eventuelle handling eller angrep. I tillegg, skal de ulike fysiske terrorsikringstiltak beskytte vårt demokrati. Innføring av fysiske terrorsikringstiltak innebærer å vurdere hvilke type sikringstiltak som bør anvendes, hvordan tiltakene skal dimensjoneres og utformes, samt hvor de skal plasseres (Lid, 2022, s. 220).

2.2.2. Ulike urbane design strategier

Som tidligere nevnt, har terror blitt en voksende trussel mot samfunnssikkerheten i byer internasjonalt, og forebyggingsfeltet er dermed stort og komplekst. Forebyggingsfeltet er betydelig omfattende, der flere offentlig, private og frivillige aktører er involvert i arbeidet og har som formål å forebygge terrorisme. I dag finnes derfor ulike måter å forebygge terrorisme på (Foshaugen, 2020, s. 159-160). De mest brukte og kjente strategiene er; Situasjonell forebygging og Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED). Disse metodene innebærer ulike prinsipper for å redusere sikkerhetstrusler i bymiljøet, og er alltid påvirket av åpne og skjulte sikkerhetstiltak. Følgelig er bruk av åpne og skjulte sikkerhetstiltak nyttig for enhver urban designstrategi (Foshaugen, 2020, s. 159-160).

2.2.2.1. Situasjonell forebygging

Innenfor byplanleggingsarbeid har det vært en konvensjon å se på hvordan uorden, utrygghet og kriminalitet kan bekjempes ved å endre det fysiske miljøet (Lid, 2022, s. 211). Urban planlegging ble utviklet som en sentral mekanisme for risikostyring av terrorisme etter 9/11-angrepet. Følgelig har fokuset på sikkerhet blitt sentralt i diskusjonen rundt kriminalitetsforebygging, og spesielt ved iverksetting av situasjonelle tiltak i det offentlige rom slik at kriminaliteten reduseres. Situasjonelle tiltak innebærer å plassere fysiske *sikringstiltak* på ulike steder for å forhindre kriminalitet og/eller terrorisme. Eksempler på slike tiltak kan være pullerter, gjerder og andre tilpasninger i miljøet for å forebygge terrorangrep. Hovedmålet med implementering av fysiske sikringstiltak er å kunne redusere risiko (Lid, 2022, s. 211; Foshaugen, 2020, s. 22). Denne forebyggingsmetoden kalles *situasjonell forebygging*.

Denne forebyggingsstrategien ble introdusert av Ronald Clarke (1980,1992), som senere også har utviklet modellen for forebygging av terrorisme. Forebyggingsmetoden har blitt ansett som en vesentlig strategi for å forebygge hindre kriminalitet, ulykker og andre ønskede handlinger over en lang periode (Foshaugen, 2022, s. 72). Strategien går således ut på hvordan fysiske utforming og ulike kontrollmetoder kan påvirke kriminalitetsnivået i fysiske områder (Clarke, 1980, s. 140).

Forebyggingsmetoden deles videre inn i to kategorier som bidrar til å redusere sjansen for kriminalitet; 1) redusere de fysiske mulighetene for å begå lovbrudd, og 2) øke sjansen for at den terroristen og/eller kriminelle blir tatt (Clarke, 1980, s. 139). De fysiske mulighetene inkluderer utforming av rom og arkitektur som bidrar til at stedet er mindre eksoterisk å gjennomføre lovbrudd, og gode vedlikeholdsrutiner (Clarke, 1980, s. 139). I tillegg er det også noen begrensninger og konsekvenser som kan oppstå. Det kan blant annet være problemer rundt «displacement» av terrorangrepene og kriminaliteten. Det vil si dersom vi vanskeliggjør å smugle bomber om bord på et fly, vil terroristene velge for eksempel tog som terrormål istedenfor. Ved å benytte situasjonelle forebygging i et område, bidrar til at den potensielle kriminaliteten og/eller terrormål kan forflyttes til et annet område, eller at de samme lovbrutere og/eller terrorister finner nye metoder og steder å gjennomføre angrep på (Clarke, 1980, s. 140; Bjørge, 2011, s. 49).

Det andre punktet anses derimot i sammenheng med kontroll, og politiet vil derfor være en åpenbar kontrollør. Til tross for det, betegnes det at en kan øke mulighet til å «se» den kriminelle ved en sosial kontroll mellom brukere av et byrom (Clarke, 1980, s. 142-143). Videre presenterer Clark (1980) at hvordan man kan forebygge kriminalitet og/eller terrorisme ved bruk overvåkningen. Ulempen med en slik form for forebygging, er at de som har råd til å betale for overvåkning kan beskyttes, men de som ikke har d muligheten kan ikke beskyttes (Clarke, 1980, s. 144). Følgelig kan kriminalitetsforebyggingen anses som et produkt innad i et marked. Teorien kan brukes til å beskrive både muligheten for å benytte det fysiske rommet, gjennom arkitektur. I tillegg hvordan økt formell og uformell kontroll fra ulike aktører som bidrar til at den kriminelle er mer synlig (Clarke, 1980, s. 136). På grunnlag av dette kan det argumenteres at arkitektenes- og byplanleggers arbeid kan anses som forebyggende, ettersom utforming av bygninger, byrom og fysiske design bidrar til å legge grunnlaget for aktiviteten som pågår i det relevante området (Foshaugen, 2020, s. 159; Clarke, 1980).

2.2.2.2. Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)

I tillegg til situasjonell forebygging, ble forebyggingsstrategien "Crime Prevention Through Environmental Design" (CPTED) utviklet av den amerikanske byplanleggeren og arkitekten Oscar Newman. Denne teorien ble utviklet på 80- og 90-tallet, og har hatt en enorm utvikling siden da (Cozens & Love, 2015, s. 393). I dag anses CPTED som en av strategiene som former kriminalitetsforebygging handlingsplaner i fysiske omgivelser i internasjonal sammenheng (Foshaugen, 2020, s. 160; Garland, 2001, s. 16;). Hovedideen med denne teorien er at det fysiske miljøets utforming kan utlyse eller forhindre kriminelle handlinger. Det vil si at planlegging og design av omgivelsene har en rolle for områdets trygghet, og planlegging kan dermed benyttes for å skape sikkerhet og redusere kriminalitet (Cozens, 2002; Cozens & Love, 2015). Med andre ord betyr det at sikringstiltak skal/kan designes på en «vennlig» måte. I dag finnes flere slike sikringstiltak som for eksempel blomsterkasser, sykkelstativ, benker og lyktestolper som har både en praktisk og dekorativ rolle. CPTED har to formål; 1) bruke arkitektur for å forebygge kriminalitet eller terrorisme, og 2) å sørge for at brukeren av byrommene skal bidra redusere av kriminalitet og *frykten* av kriminalitet (Foshaugen, 2020, s. 162; Cozens & Love, 2015).

Newman (1972) antyder at det var mulig å forme det fysiske miljøet i disse områdene for å redusere kriminalitetsnivået ved å endre handlingene til både beboerne. Denne teorien består derfor av fire designelementer som virker individuelt, og ved å kombinere disse designelementene fremmes dermed et tryggere bymiljø (Cozens & Love, 2015, s. 395). Her fremmer han at det fysiske området kan utformes for å opprette områder av territoriell innflytelse. Det kan være for eksempel fysiske barrierer som gjerder, porter eller plantinger og tegn. Videre kan det benyttes til å definere semi- private og private områder som bidrar til at beboerne tar mer ansvar for områdene (Cozens & Love, 2015, s. 396).

I den moderne utviklingen av strategien består Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) dermed av fire prinsipper for forebygging av kriminalitet; naturlig overvåkning, naturlig kontroll tilgang, forsterket territorium og vedlikehold.

1. *Naturlig overvåkning* anses som en form for dyktig vergemål som bidrar til redusert kriminalitet. For å kunne redusere muligheten for en uønsket handling, kan møte sjansen for å bli tatt. Belysning, landskap, politiske- og sikkerhetspatrolje kan inkluderes i denne strategien (Cozens & Love, 2015, s. 396).

2. *Naturlig kontroll tilgang* forsøker å minimere mulighetene for potensielle kriminalitet ved å fokusere på å skape en økt risikooppfatning hos lovbryttere. Det benyttes dermed, skilting, gjerder og belysning (Cozens & Love, 2015, s. 397).
3. *Å forsterke territoriet* innebærer at man forsøker å skape en følelse av eierskap til brukere av områdene, ved bruk av fysisk design. Eksempelvis landskapsutforming, steinlegging fortau og skilting. På denne måten vil det være tydelig skille mellom private og offentlige områder (Cozens & Love, 2015, s. 369).
4. *Vedlikehold*; I tillegg til utforming og bruk av byrom vil vedlikehold av byrommene også påvirke kriminaliteten. Et godt vedlikeholdt og forsvarlig bruk av bymiljø, kan skape en følelse av «eierskap» og sosial kontroll. Lovbryttere har dermed mindre lyst til å begå et lovbrudd (Cozens & Love, 2015, s. 369).

CPTED- strategien påvirker ikke kun kriminalitet, men det påvirker også bærekraften i bymiljøet. Et bærekraftig samfunn defineres som trygt, gjenkjenner seg som trygt og anses av andre å være trygt. CPTED- konseptene fremmer utvikling av det som defineres som en «bærekraftig bymiljøisme». Denne tilnærmingen innebærer dermed å fusjonere dikotomien, som er det sosiale og fysiske miljøet og gi et mer helhetlig tverrfaglig perspektiv for å håndtere kriminalitet og fremme bærekraftig byutvikling (Cozens, 2002, s. 136).

I Norge har det blitt fremmet retningslinjer i tråd med CPTED. Følgelig har Kriminalitetsforebyggende rådet (KRÅD) prøvd å anvende kriminalitetsforebyggende tiltak mot eiendom og fysisk planlegging i en periode. Det resulterte i en veileder som illustrerer retningslinjer for planlegging og trygge områder (Foshaugen, 2020, s. 160; Gundhus, 2014, s. 186). Hensikten med veilederen er å gi tips på tiltak man bør vurdere å benytte i utbyggingsprosesser, men det er ikke lovpålagt at planleggere skal følge dem. I tillegg til dette, finnes det også formelle bestemmelser som tilføyer prinsipper for kriminalitetsforebyggende arbeid ved fysisk planlegging (Foshaugen, 2020, s. 160).

I 2011 ble plan- og bygningsloven endret og påla arkitekter, utbyggere og kommuner å jobbe med kriminalitetsforebyggende i sine planleggingsprosesser (Foshaugen, 2020, s. 160). I tillegg kan denne lovgivningen også influere politiets rolle på feltet, ettersom politiet har blitt mer inkludert i kommunenes utbyggingsplaner enn det de har vært den siste tiden (jf. Plan- og bygningsloven § 3-1 bokstav f; Foshaugen, 2020). Ut ifra sikkerhetsperspektivet for å

forebygge kriminalitet, samtidig å redusere publikums frykt for kriminalitet legges det vekt på fysiske sikringstiltak (Foshaugen, 2020, s. 163). Intensjonen bak planlegging av det offentlige byrom i dag er å omgå at sikringstiltakene mot terrortrussel fremtrer som veldig synlige. Sikringstiltakene skal være integrerte og bidra til et naturlig og integrert design byrom samt følge en estetisk og funksjonell norm. Med andre ord, fokuseres det på at ethvert sikringstiltak skal gi merverdi for byliv, innbyggere, trafikk, klima og estetikk. På denne måten kan man skape en helhetlig og integrert terrorsikkerhet av fremtidens byer (Illum & Hansen, 2019; Hanssen et al., 2021).

2. 3. Dilemma mellom frihet og sikkerhet

Samfunnssikkerhet er knyttet til forutsigbarhet og forventningene vi har til trygghet og personlig sikkerhet. Tiltakene som utføres og iverksettes vil derfor påvirke befolkningen direkte. Stenging av bykvartaler, terrorgjerder ved fergekaier, innsjekkingsrutiner ved flyplasser og overvåking av mobilnett kan og har begrenset bevegelsesfriheten og overvåker privatsfæren (Engen et al., 2021, s. 417). Tiltakene kan således alltid ha en dobbel funksjon, der det på den ene siden begrenser friheten for den enkelte, og på den andre siden avklarer myndighetenes risikopolitikk og forsøker å skape trygghet for befolkningen (Engen et al., 2021, s. 417). Det vil si, for å kunne sikre et sted vil det også gå på bekostning av friheten. . Terrorsikkerhet er dermed et dilemmafylt og tverrfaglig arbeid med mange paradoksalt hensyn. Det er behov for et lederskap som kan sikre riktig ved å finne balanse mellom sosiale, fysiske og organisatoriske, samt ta betraktning i, andre verdier og premisser i byen. Samtidig som estetikken, funksjonalitet og tilgjengeligheten i byrommene skal bevares (Illum & Hansen, 2019, s. 30). Følgelig vil beslutningstakere stå ovenfor en rekke dilemmaer og utfordringer, blant annet hvordan man kan ivareta vestlige byers mangfold, og demokratiske verdier som frihet og sikkerhet. Tilsvarende vil være svært vanskelig å finne en balanse mellom de ulike verdiene (Lid, 2022). Ifølge Engen et al. (2021, s. 418) er definisjonen på et klassisk dilemma dermed «*valget mellom to alternativer som begge vil føre til et uønsket resultat*» (Engen et al., 2021, s. 418). Terrorsikringsarbeidet i offentlige byrom består derfor av en viktig og krevende problemstilling; Hvordan skape trygge og demokratiske byer som beskytte oss mot terror? (Illum & Hansen, 2019, s. 30).

I et demokratisk samfunn er sikkerhet og frihet de to grunnleggende verdier som prioriteres høyt. Dilemmaet er at disse to verdiene kan ikke oppfylles fullt ut samtidig, og derfor er det umulig å være 100 prosent sikker, samtidig ha 100 prosent frihet (Engen et al., 2021, s. 420).

Ved innføring av risikoreduserende tiltak kan risikoen reduseres og øke sikkerheten, men det vil også forankre den individuelle friheten. Enkelte tiltak som tar fra oss individuelle frihet, er derimot lett å akseptere. Eksempelvis slik som vi har akseptert tiltakene ved flyplasser. Det har en innvirkning på friheten og privatsfæren vår, men vi aksepterer likevel dette, for den gir den nødvendige tryggheten og friheten til å reise. Videre, kan vi akseptere tiltak som ikke påvirker oss direkte og forstå hvorfor tiltakene innføres (Salter, 2010, s. 187-188).

På en annen side anses terrorisme i stor grad som en ufrivillig risiko samfunnet kan utsettes for og er totalt uakseptabelt for de aller fleste, uansett hva motivet måtte være. I den forbindelse hevder Bjørge (2011, s. 29-30) at vi mennesker ser på terrorhandlinger som både avskyelige og fullstendig uaktuelle virkemidler for å oppnå politiske endringer. Noe som fører til at vi aksepterer enkelt tiltakene myndighetene ønsker å iverksette for å forebygge terrorhandlinger. Det er allikevel vanskelig å beskytte oss mot slike hendelser (Engen et al., 2021, s. 422). Følgelig poengterer Hammerlin (2011, s. 31) at samfunnet utvider seg mot et bestandig mer kontrollert og overvåket samfunn. Videre, hevder han at det er befolkningen som må sette grensene. I tillegg kan sikringstiltak få helt andre konsekvenser enn først tiltenkt. Tilsvarende vil tiltakets intensjon åpne muligheter for andre (Hammerlin, 2011, s. 148-149). Det tiltenkte sikkerhetstiltaket for et område kan gi konsekvenser på andre områder fordi effektiviteten til sikkerhetstiltaket kan ikke måles. Dermed vil det være ukjent og ikke sikkert om en beslutning er riktig eller ikke (Aven et al., 2004, s. 185). Likeledes vil det være svært utfordrende å finne en balanse mellom ulike verdier når det tas beslutninger om risikoreduserende tiltak.

På grunnen av det endrende trusselbildet de ti siste årene, og terroranslaget 22. juli mot regjeringskvartalet, har fokuset økt på sikring mot kjøretøybårne angrep, både når det gjelder beskyttelse av dagens offentlige byrom og ved planlegging av det fremtidige regjeringskvartalet (Meyer et al., 2015, s. 1). Offentlige byrom er hovedsakelig terroristers mål grunnet dens mange verdifulle fysiske og sosiale infrastrukturer. Noe som har påvirket terrorforebyggingen, samtidig som urban kontraterrorisme er blitt mer kompleks og utfordrende enn tidligere (Jore, 2021, s. 232). Med grunnlag i dette, er det derfor viktig at beslutningstakere har en bredere og større forståelse av de kontekstuelle faktorene og motivasjoner som ligger bak terrorisme, dens taktikk og målvalg. Dersom beslutningstakere og planleggere har en mer avrundet og refleksiv forståelse av terrorisme som metode, kan bidra til bedre avgjørelse for å utvikle mer nyanserte sikkerhetsstrategier (Coaffe, 2009, s. 343). Det baseres på å bearbeide grunnleggende årsakene til terrorisme, istedenfor å sette søkelys på reaktive tiltak for å beskytte offentlige byrom

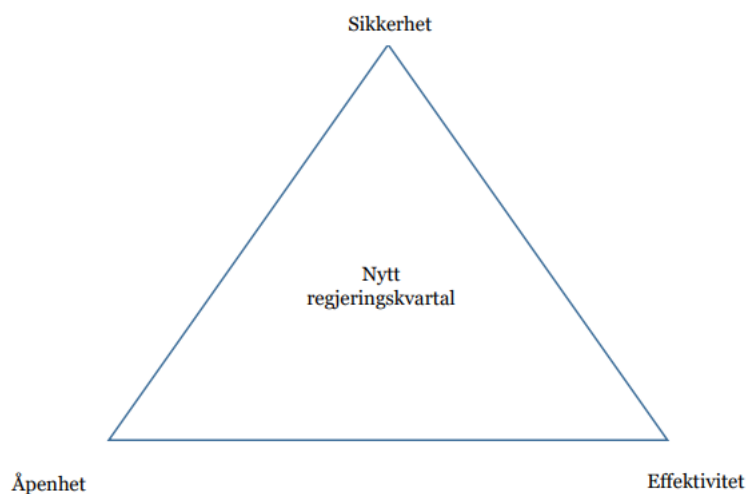
(Coaffe, 2009, s. 343). Det er utfordrende å utvikle en mer nyansert og refleksiv forståelse av tiltak mot terror og sikkerhetspolitikken når det gjelder byplanleggingen og forebyggingsarbeidet (Coaffe, 2009, s. 353). Coaffe et al. (2009, s. 353) påpeker dermed at det må benyttes tilstrekkelig tid til gjennomgang, diskusjoner og ha et mer langsiktig syn på planleggingen for å analysere hva som faktisk er en god løsning for lokale forhold. Dette kan bidra til en bedre balansert risikostyring som beskytter allmennhetenes interesser (Coaffe et al., 2009, s. 353).

Samfunnssikkerhet handler om hvilke verdier man ønsker å prioritere (Engen et al., 2021, s. 425). I samfunnssikkerhetsarbeidet knyttet til håndtering av risikoer blir man bestandig konfrontert med utfordringer i situasjoner, hvor det ikke finnes bestemte løsninger. Dilemmaer og verdier vil således alltid være en del av politiske beslutninger (Olsen et al., 2007, s. 74). Ifølge Olsen et al. (2007, s. 79) gir absolutt sikkerhet ingen frihet og absolutt frihet gir nokså liten sikkerhet. «Krigen mot terrorisme» angir dette dilemmaet ved å godkjenne beredskapssystemer som hemmer frihet og sikkerhet. Eksempelvis kan forebyggende tiltak bidra til færre terrorhandlinger, samtidig som det reduserer privatlivets fred og individuelle frihet. Et paradoks som oppleves i sikkerhetsarbeidet er at gode forebyggende tiltak kan medføre en urealistisk følelse av økt sikkerhet (Olsen et al., 2007, s. 77). Det er begrensning mellom vår kunnskap om samfunnssikkerhetsmessige utfordringer og risikoer, og organisatoriske og individuelle risikoer og sikkerhetsreduksjoner i større grad. For å kunne identifisere passende risikoreducerende tiltak og forstå samfunnets sårbarheter, er viktig at kunnskap alltid utvikles (Olsen et al., 2007, s. 77). Et viktig spørsmål en må ta utgangspunktet i her, er derfor hvordan vi prioriterer våre forebyggende aktiviteter. Følgelig står man ovenfor dilemmaer når det gjelder forholdet mellom sårbarhet og sikkerhet. En avveining er dermed å implementere forebyggende tiltak uten å redusere forståelse/intelligens om samfunnets sårbarhet. Denne utfordringen oppstår blant fagfolk innen sikkerhetsarbeidet (Olsen et al., 2007, s. 77).

2.3.1. Dilemmaer rundt perimetersikringen

Ovenfor ble det presentert at sikringsarbeidet og/eller terrorsikringsarbeidet er svært dilemmabasert og et tverrfaglig arbeid med mange paradoksale hensyn. Dette gjelder også for sikringsarbeidet ved gjenoppbyggingen av det nye regjeringskvartalet. Som nevnt innledningsvis i oppgaven, fremhever regjeringen sikkerhet, åpenhet og effektivitet/tilgjengelighet som viktige verdier som skal bevares i prosjektet (Jore et al., 2021,

s. 3). Derfor er det umulig å oppfylle alle disse kravene fullt ut samtidig og man står således ovenfor verdibaserte dilemmaer (Jore et al., 2021, s. 3). Tilsvarende vil perimetersikringen ha innvirkning på samfunnet på flere måter og nivåer, og det finnes ingen bestemte entydige *korrekte* løsninger på slike tiltak. Hvordan, og hvor vidt sikringstiltakene vil påvirke samfunnet er avhengig av hvilke typer tiltak man benytter, og hvordan disse ser ut, samt hvilke kombinasjoner av tiltak man velger å bruke (Jore et al., 2020, s. 26). I tillegg er det nye regjeringskvartalet planlagt i langt 100-årstidsperspektiv, og det som fremtres som rette løsninger i dag, vil ikke nødvendigvis være det i fremtiden (Jore et al., 2020, s. 12). Derfor må sikringstiltakene kunne stå seg i et langt tidsperspektiv. Planleggere og staten må ta hensyn til den usikkerheten som ligger implisitt i et langtidsperspektiv både når det gjelder ulike trusselaktører, angrepsmetoder og forsvarsmuligheter (Jore et al., 2020, s. 10-11). Jore et al. (2020, s. 12-13) formidler i sin rapport at man vil stå ovenfor to grunnleggende dilemmaer ved de tre ovennevnte verdiene som er fremhevet i dokumenter om det nye regjeringskvartalet. Figuren nedenfor viser dilemmaer knyttet til perimetersikringen (Jore et al., 2020, s. 13).

Figur 1: illustrerer to grunnleggende dilemmaer som oppstår mellom de tre verdiene sikkerhet, åpenhet og effektivitet (Jore et al, 2020, s. 13)

2.3.1.1. Sikkerhet vs. åpenhet

Det er flere dilemmaer knyttet til sikkerhet vs. åpenhet som berører både arbeidstakere, næringsvirksomhet, folk som ferdes gjennom byrommet, og de som benytter byrommet. Hovedmålet med perimetersikringen er å skape reell og opplevd sikkerhet for de som jobber i regjeringskvartalet og andre som oppholder seg der (Jore et al., 2020, s. 15). På bakgrunnen av det regjeringskvartalet har erfart tidligere, vil innføring av sikringstiltak bidra til at befolkningen føler seg trygge (Jore et al., 2020, s. 15). Jore et al. (2020, s. 15) hevder i den forbindelsen at tiltakene må være designet og fullført på en god måte, noe som fremstiller et godt og inviterende bymiljø og en attraktiv arbeidsplass. Med andre ord, kan gode sikringstiltak virke som en trygghetsskapende faktor, som også impliserer at myndighetene ser alvorligheten for truslene mot regjeringskvartalet og ønsker å beskytte befolkningen (Jore et al., 2020, s. 15). Sikringstiltak som eksempelvis bom, pullerter og andre liggende tiltak vil impliserer at sikkerheten er bevart, men kan også virke som en påminnelse om at det finnes trusler man må være klar over. Derfor har design, utforming, antall og tetthet på sikringstiltakene en betydelig virkning for hvorvidt de som arbeider i regjeringskvartalet, og folk som ferdes der, kan oppleve tiltakene som trygghetsskapende eller fryktgenererende (Jore et al., 2020, s. 15). I den hensikt bør tiltakene være minst mulig synlig, slik at regjeringskvartalet oppfattes som åpent og inviterende for allmennheten, i tillegg til en attraktiv og trygg arbeidsplass og minneplass. Sikringstiltakene bør således integreres i de bygningsmessige konstruksjonene og i de arkitektoniske løsningene (Jore et al., 2020; Meyer et al., 2015).

Et viktig aspekt å tenke på, er at disse tiltakene kan virke fiendtlige og skape frykt, når man planlegger et slikt sikringsregime som regjeringskvartalet. Sikringsnivået rundt perimeteret bør derfor holdes på et lavt nivå. Samtidig bør kontrollposter og kameraovervåkingen ikke være så omfattende (Jore et al., 2020, s. 16). Av den grunn bør sikringstiltak som overvåkning ved hjelp av kamera, droner og skiltgjenkjenningsteknologi vurderes slik at det ikke begrenser befolkningens ytringsfrihet, personvern og demokratiske rettigheter. Perimetersikringen kan således påvirke folk med henblikk på personvern og menneskerettigheter når de benytter byrommet enten til ferdsel, som sitt arbeidsted eller andre gjøremål. I tillegg bør tiltakene designes og utformes på en god måte, som ikke skaper unødvendig trygghet, bekymring eller uro hos befolkningen (Jore et al., 2020, s. 17). På den andre siden, har sikringstiltakene innenfor perimeteret en mental effekt og indikerer hvordan vi som samfunn lever med terrorisme, og terrortrusselen designes bort ved hjelp av ulike sikkerhetsbarrierer og overvåkningskameraer. I

tillegg designes den også i vår individuelle og kollektive hverdag og bevissthet (Jore et al., 2020, s. 19).

Meyer et al. (2015) antyder at det er svært sjeldent at et nytt regjeringskompleks slik som dette planlegges samlet i et så sentralt byområde. Den planlagte perimetersikringen vil derfor ha ulike innvirkninger på byen, nærliggende områder og virksomheter, både på en praktisk, estetisk og symbolsk måte. Ved sperring av gater vil trafikkmønstret til ulike trafikanter i Oslo sentrum endre seg, og det kan medføre til tomme rom bak sperringene. I tillegg, kan et sterkt sikkerhetspreg virke avskrekkende på publikum og varsler at man må holde seg vekk fra stedet. Noe som kan også resultere til tomme byrom (Jore et al., 2020, s. 16-17). Videre kan næringsinteresser som driver med kommersiell virksomhet i og rundt regjeringskvartalet bli rammet. I den forbindelse vil viktige virksomheter, samfunnsfunksjoner og institusjoner slik som VG, Høyesterett, Oslo Tingrett, forskjellige trossamfunn og Youngstorget bli påvirket i ulik grad etter hva slags sikringstiltak som vil benyttes (Jore et al., 2021, s. 16). Dersom man ikke lykkes med et effektivt, åpen og inkluderende sikkerhetsdesign vil disse næringsinteressene kunne miste kundegrunnlag. I den sammenheng handler åpenhet om at byrommet skal fremtres som åpent ved at man ikke har en opplevelse av å bli unødvendig overvåket, eller at man er faktisk under et overvåkningsregime som er lovstridig eller på kanten av hva som anses å være akseptabelt av samfunnet (Jore et al., 2020, s. 16).

Regjeringskvartalet representerer den norske regjeringen og er derfor et viktig symbol for demokratiet, og de verdiene det norske samfunnet står for. I denne sammenheng blir åpenhet og demokrati derfor presisert som samfunnsutvikling og hvordan det norske samfunnet skal håndtere 22.juli angrepet samt forebygge nye terroranslag. Følgelig vil sikringen av regjeringskvartalet ha signaleffekt for hele landet og utlandet om hva som blir anerkjent som legitim og akseptabel sikring i et demokratisk samfunn (Jore et al., 2020, s. 20). Norge er et svært tillitsbasert land og perimetersikringen kan ha konsekvenser også for samfunnet som helhet og hvordan vi ser på relasjonen mellom innbyggere og statsmakt. I tillegg kan regjeringskvartalet virke som et referanseobjekt, som fremstiller hva man anser som akseptabelt nødvendig sikkerhetsnivå i Norge (Jore et al., 2020, s. 20-21).

Som beskrevet ovenfor kan sikringstiltakene bidra til økt sikkerhet og trygghet for befolkningen i og rundt regjeringskvartalet. På en annen side, kan det også anses som en form for risikoforskyvning. Det vil si at ved å redusere et potensielt terrormål, vil man absolutt ikke minske risikoen for terrorisme. Det kan, som tidligere beskrevet, bli forflyttet til andre aktuelle terrormål. Det vil si, ved sikring regjeringskvartalet vil det føre at risikoen føres til andre potensielle mål, som eksempelvis Slottet eller Stortinget, eller sivile mål slik som ulike gater og plasser, hvor folk ferdes og samles. Følgelig må man se sikkerhetstiltakene i regjeringskvartalet som en del av større sammenheng slik at det ikke lages andre sårbarheter utenfor perimetersikringen (Jore et al., 2020, s. 18).

2.3.1.2. Sikkerhet vs. effektivitet

Et annet dilemma Jore et al., (2020) presenterer i artikkelen «Vurdering av konsekvenser ved etablering av ytre perimeter rundt nytt regjeringskvartal» (2020) er sikkerhet vs. effektivitet. Effektivitet i denne sammenheng er viktig for de som arbeider innenfor perimeteret og for grupper med spesielle behov eller nedsatt funksjonshemning. Derfor kreves det at det i perimetersikringen er planlagt hvordan ansatte i regjeringskvartalet skal komme seg effektivt til og fra arbeidsstedet (Jore et al., 2020, s. 21-22). Som tidligere nevnt kan sperringer bidra til tomme byrom, og derfor er det viktig å vurdere hvilke type sikringstiltak som kan innføres, hvordan de er utformet og hvordan de har innvirkning på bevegelsesmønstret fotgjengere, syklister, folk på elektriske sparkesykler osv. I tillegg kan åpenhet i form av tilgjengelighet ha en negativ innvirkning dersom det skulle skje en ulykke eller et angrep mot regjeringskvartalet. Eksempelvis kan kjøretøysperrer og andre hindringer ha negativ påvirkning på blant annet effektiv rømning og evakuering i forbindelse med ulykker og tilsiktede angrep som for eksempel brann, selvmordsbomber, knivstikking eller skytevåpen. I den forbindelsen kan sikkerhetstiltakene i noen tilfeller misbrukes av en ondsinnet trusselaktør til å forsterke skadeomfanget i et angrepssenario (Jore et al., 2020, s. 22).

Perimetersikringen vil påvirke næringsinteressene og institusjonene som oppholder seg i Regjeringskvartalet, når det gjelder kontroll av og mer ineffektiv varelevering. Det ble foreslått å etablere et eksternt kontrollsenter utenfor sentrum, som vil føre til mindre kø inn mot perimetersikringen. I tillegg vil man også unngå sikkerhetsposter ved perimetersikring som forårsaker til det anses å være mål, fordi det er store ansamlinger av biler. Til tross for at et

eksternt kontrollsentert kan anses som en sikringsbarriere, er det kun en slik barriere hvis biler som er kontrollert ved det eksterne kontrollsentret er under oppsyn i transportetappen på vei til regjeringskvartalet. Slike sikringstiltak kan derimot også øke trusselen for andre virksomheter som ligger ved perimetersikringen, ved at en for eksempel plasserer en bombelast eller man går til angrep på folkemasser eller køer som perimeteret kan komme til å skape (Jore et al., 2020, s. 23). Avslutningsvis kan man poengtere at sikringen av regjeringskvartalet kan være en slags veiledning for hvordan man kan sikre av andre institusjoner og byrom i Norge (Jore et al., 2020, 23).

2. 4. Risikostyring

Gjennom kapitlet ovenfor har begrepet *risiko* blitt nevnt gjentatte ganger og begrepet vil derfor her bli redegjort for. Vi står ovenfor ulike type risikoer. Organisasjoner og myndigheter har dermed et felles ansvar for å redusere risikoen for eventuelle uønskede hendelser, samt ivareta sikkerheten og tryggheten i offentlige byrom, og redusere risikoen for eventuelle angrep. Som omtalt tidligere har det vært en lang tradisjon å se på hvordan uorden, utrygghet og kriminalitet kan reduseres ved å endre de fysiske omgivelsene innenfor byplanlegging. Etter 9/11- hendelsen ble urban planlegging utviklet som et sentralt arbeid for risikostyring av terrorisme (Lid, 2022, s. 211). Risikostyring innbefatter alle virkemidler, det vil si tiltak og aktiviteter som benyttes for å håndtere og styre risiko (Njå et al., s. 20). Videre kan de omstendighetene som forårsaker ulykker identifiseres, forutsies og kontrolleres i risikostyringen og på denne måten kan hyppigheten og omfanget av ulykker reduseres (Antonsen et al., 2012, s. 2001). Risikostyring dreier seg med andre ord om å beskrive hva som kan skje i fremtiden, å vurdere risiko, alternativer, og avgjørelser knyttet til de ulike alternativene (Jore, 2020, s. 155). Ifølge Aven (2011, s. 719) gir risikostyring de relevante verktøyene for å håndtere risiko, både mulighetene det gir og farene knyttet til dem (Aven, 2011, s. 719).

Når det gjelder risikobegrepet finnes det ingen entydig definisjon og begrepet har ulike tilnærminger. Dette er fordi begrepet defineres ulikt innenfor ulike fagdisipliner. Det finnes derfor svært mange definisjoner i dag. Aven og Renn (2010, s. 8) definerer dermed begrepet som følger; «*risk is conceptualized as uncertainty about and severity of consequences (or outcomes) of an activity with respect to something that humans value*» (Aven & Renn, 2010, s. 8). I denne definisjonen anses sannsynlighetsberegninger som et verktøy for å illustrere

usikkerheten, knyttet til hendelser/konsekvenser av en aktivitet. Videre fremlegger dette perspektivet at risiko og usikkerhet er sammenvevde begreper og at usikkerheten er et viktig aspekt ved risiko (Aven & Renn, 2010, s. 8). I tillegg til det, er verdi også et viktig element i definisjonen.

Til tross for at verdi er en sentral faktor i definisjonen til risiko, er verdiens rolle i risikostyring og hvordan det skal håndteres ikke forsket så mye på. Når organisasjoner gjennomfører risikoanalyser ser de på hva de ønsker å beskytte, og dermed vil verdiaspektet alltid være involvert i risikoanalyseprosessen selv om risikoanalytikere ikke er klar over det. Ifølge Norsk retningslinje for terrorsikring kan verdier være mange og ulike, og det kan være svært vanskelig å klassifisere og rangere de. En grunn til det kan være at det ligger subjektive spekulasjoner for hva man mener er en verdi, og hvordan man mener det er viktig for en selv eller for virksomheten. Verdier kan derfor bestå av materielle, immaterielle og økonomiske verdier (Stranden, 2019, s. 116; Jore, 2017, s. 1555-1556). Verdier tilknyttet et terrorangrep er mye mer utfordrende å beskrive enn vanlige risikoer. Det vil si at i et organisatorisk aspekt er sikringsrisikoer vesentlig forskjellig fra sikringsrisikoer som er relatert til risikoen organisasjoner tar for å tjene å penger. Dermed varierer forståelse og synet hos organisasjoner med vanlige risikoer enn sikkerhet knyttet til terrorangrep. I tillegg har sikringsrisiko, slik som terrorisme ofte et symbolsk og politisk aspekt. Det betyr at selv om en organisasjon kan bli utsatt for et angrep, er gjerningsmannens mål absolutt ikke å skade selskapets produksjon eller inntekter, men heller få en politisk oppmerksomhet. Videre, vil det påvirke hvilke tiltak mot terrorisme som vurderes til å være relevante og hvilke ressurser som bør beskyttes (Jore, 2017, s. 1555-1556).

Håndtering av sikringsrisiko som terrorisme foregår på tvers av organisatoriske og sektorielle linjer. Sikkerhetsarbeidet dreier på samfunnsnivået seg om samarbeidet mellom alle samfunnsaktører; offentlige og private virksomhet, organisasjoner og individ. Derfor er det behov for tverrsektorielt og grenseoverskridende samarbeid og regulering for å få en balansert og helhetlig tilnærming (Stranden, 2019, s. 208). Sikkerhetsarbeidet må tilpasse virksomhetenes styringssystem som illustrerer hvordan saker behandles og besluttes i virksomheten. I Norge kan man tilrettelegge sitt arbeid etter NS 5831 krav til sikringsrisikostyring. Denne standarden kan bli ansett som et kretsløp, hvor man kartlegger behovet for å undersøke om man har et sikkerhetsbehov, eller om gjeldende tiltak er fremdeles gode nok. Det fullføres deretter en sikringsrisikoanalyse før man eventuelt iverksetter relevante

sikringstiltak. Dersom risikobildet endrer seg, vil hele prosessen starte på nytt (Stranden, 2019, s. 208).

3. Metode

I dette kapittelet vil valg av forskningsdesign og metodebruk i studien redegjøres og argumenteres, i søk om å besvare forskningsspørsmålene og problemstillingen. Ordet metode stammer fra det greske ordet *methodos*. Betydningen av ordet er «å følge en bestemt vei mot et mål» (Johannessen et al., 2021, s. 21). Samfunnsvitenskapelige metoder omhandler hvordan vi skal gå frem for å innhente informasjon om den sosiale virkeligheten, samt hvordan denne informasjonen skal analyseres. Deretter vil vi få kunnskap om samfunnsmessige forhold og prosesser (Johannessen et al., 2021, s. 29). Med andre ord, dreier det seg om å samle inn, analysere og tolke *data*, og dette er en sentral del av empiriske forskningen (Johannessen et al., 2021, s. 29). Videre, vil oppgavens validitet og reliabilitet blir vurdert. Til slutt, vil styrker og svakheter ved valg metode diskuteres.

3.1. Forskningsdesign

Utforming av forskningsstrategi beskriver et viktig valg etter formål og problemstilling er formulert (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 224). Et forskningsdesign kan forstås som en berettigelse og klargjøring av beslutninger som er tatt, når en planlegger et forskningsprosjekt (Blaikie & Priest, 2019, s. 18). Konseptet forskningsdesign kan både være bredt og snevert, og har flere ulike forståelser (Blaikie & Priest, 2019, s. 33). Ifølge Norman Blaikie og Jan Priest (2019, s. 33) kan forskningsdesign blir definert som; «*the process that links research questions, empirical data and research conclusions. Colloquially, a research design is a logical plan for getting here to there*». I dette perspektivet er 'here' settet med spørsmål som skal besvares, og 'there' svaret på dette settet med spørsmål (Blaikie & Priest, 2019, s. 33). Følgelig blir forskningsdesignet ansett som den logiske planen som knytter sammen data til studiens forskningsspørsmål.

Utfra forskningsdesign planen skal vesentlige ta for seg tre spørsmål; 1) hva skal studeres? 2) hvorfor det skal studeres? og 3) hvordan skal det studeres? (Norman & Blaikie 2019, s. 29). I den sammenheng, skal denne studien se nærmere på terrorsikring av offentlige byrom. Mer spesifikt hvordan finne en balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom, ved sikring av regjeringskvartalet? Som presentert tidligere er dette temaet relevant å undersøke, fordi det bygger på et stort diskusjonsemne knyttet til det endrende trusselbildet, som setter søkelyset på sikringen av offentlige byrom. En av metodene som brukes for å beskytte de offentlige byrommene og forebygge terrorisme, er å plassere ulike fysiske og synlige terrorsikringstiltak (Jore, 2019a, s. 2-3). Videre, har søkelyset på fysiske tiltak som beskytter de offentlige

byrommene mot kjøretøybårne, økt betydelig etter terroranslaget 22. juli på regjeringskvartalet. Som tidligere nevnt, skal det ytre perimeteret hindre at kjøretøybårne trusler får tilgang i nærheten av bygningene. Derfor er det relevant å undersøke hvordan de som jobber med planleggingen og sikring av det nye regjeringskvartalet arbeider sammen. For det er viktig å finne en balanse mellom estetikken, funksjonalitet og sikkerhet i et byrom, når de utformer og innfører tiltenkte sikringstiltak. For å kunne undersøke dette og besvare den aktuelle problemstillingen og forskningsspørsmålene, har jeg tatt i bruk ekspertintervjuer som metode, også kjent som den kvalitative metoden.

Metode er en fremgangsmåte for å samle inn data til empiri og anses å være som et hjelpemiddel til å gi en beskrivelse av virkeligheten. Ettersom det finnes betydelig uenighet om hva virkelighet og/eller sannhet er, knyttes det derfor ofte store utfordringer ved valg av en metode (Jacobsen, 2022, s. 23). Ifølge Johannessen et al., (2021) kan man skille mellom kvalitativ og kvantitativ metode for innhenting av empiri. En kvalitativ metode er en relativ åpen metode, der forskeren prøver å tilegne seg så betydelig og virkelighetsnær informasjon om det aktuelle fenomenet som undersøkes (Johannessen et al., 2021, s. 23). Etter at all datainnhenting er gjennomført, vil dataene bli strukturert og kategorisert før det benyttes i analysen (Jacobsen, 2022, s. 67).

I denne studien søkes det etter dybdekunnskap, detaljerte beskrivelser, fortolkninger og opplevelser, som øker muligheten til å få svar på problemstillingen i oppgaven. På grunnlag av dette, kom jeg frem til at det vil være mest egnet å benytte en kvalitativ metode for innhenting av empiri, med bakgrunnen av problemstillingen og forskningsspørsmålene for studien. Ved å benytte en kvalitativ tilnærming til å innsamle data, lar man informanten styre hvilken informasjon som er mest relevant. Forskeren selv legger svært få føringer (Jacobsen, 2015, s.130). Denne metoden gir dermed stor grad av fleksibilitet. Jeg får muligheten til å kontinuerlig bevege meg frem og tilbake mellom problemstillingen, teori og empiri, etter hvert som jeg tilegnet meg ny kunnskap om fenomenet (Jacobsen, 2015, s. 130).

3.2. Forskningsstrategi

Forskningsstrategien i enhver prosjektoppgave skal sørge for en logikk eller prosedyre for å besvare studiens forskningsstrategispørsmål. Følgelig er det viktig å ta en avgjørelse knyttet til forskningsstrategi, når en skal gjennomføre et forskningsprosjekt. I samfunnsvitenskapen finnes dermed ulike forskningsstrategier; induktiv, deduktiv, reproduktiv og abduktiv. De ulike

forskningsstrategiene presenterer ulike måter å besvare spørsmål på (Blaikie & Priest, 2019, s. 21). Denne studien skal benytte seg av en abduktiv forskningsstrategi.

En abduktiv forskningsstrategi dreier seg om å analysere og forstå et fenomen i samsvar med et teoretisk rammeverk. I en abduktiv strategi, vil en begynne med å konstruere et teoretisk rammeverk. For å deretter fullføre empiriske observasjoner (Dey, 2004, s. 91; Jacobsen, 2022, s. 38). Det vil deretter fremheves mulige konklusjoner om disse observasjonene, som er i overensstemmelse med det teoretiske rammeverket (Dey, 2004, s. 91). Med andre ord, betyr det at den abduktive forskningsstrategien ikke trekker frem en bestemt konklusjon, men heller en *mulig* tolkning (Dey, 2004, s. 91). Med andre ord er hensikten med en abduktiv forskningsstrategi, å legge frem en mulig forklaring på et fenomen og hvordan noe *kan* være, ikke at det *må* være slik (Danermark et al., 2019, s. 112). Derfor blir den abduktive forskningsstrategien tatt i bruk på grunnlag av dette. Videre, forklarer Dey (2004, s. 91) at man også kan starte en observasjon, angi en teori og deretter antyde et resultat. Dette grunnlaget vil derfor være relevant for denne studien, med tanke på at jeg startet forskningen med å introdusere et bidrag til forskningen i form av ny innsikt. Noe som antageligvis kan tolke eller utdype flere faktorer ved fenomenet som undersøkes. Alt i alt, vil det derfor være praktisk å fullføre forskningen ved å benytte en abduktiv forskningsstrategi.

3.3. Intervju

I denne studien er det valgt å begynne intervju som en metode for å samle data om temaet som undersøkes. «*Intervjusamtaler er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over sin situasjon*» (Thagaard, 2013, s. 12). Formålet var dermed å få en dypere forståelse for informantenes jobb med sikring av regjeringskvartalet, og/eller etablering av det ytre perimeter rundt et nytt regjeringskvartal. Intervjuene egner til å få informasjon og kunnskap om fenomener, på bakgrunn av fyldige data om detaljerte beskrivelser av informantenes virkeligheter. Derfor er den seg godt for denne studien. Det finnes forskjellige måter å gjennomføre intervjuer på. Det varierer alt fra et helt åpent intervju. Det innebærer at intervjuet gjennomføres som en samtale uten satte spørsmål eller intervjuguide. Til et helt lukket intervju, som utføres med faste spørsmål og svar arrangert i en bestemt rekkefølge (Jacobsen, 2015, s. 149-150). Jeg ønsket å ha en naturlig dialog, der informantene fikk muligheten til å uttale seg fritt, samtidig som å ha fast tema og spørsmål. Derfor valgte å gjennomføre intervjuene som semi-strukturerte intervjuer.

Kvale & Brinkmann (2015) påpeker at semi-strukturerte intervjuer verken en åpen samtale og et spørreskjema som følges pertentlig. I et semi-strukturert intervju blir intervjuets temaer og spørsmål påvirket av informantene, men tar en overordnet intervjuguide som utgangspunkt (Jacobsen, 2015, s. 108). Som tidligere presentert, er hensikten med intervjuene å få frem informantenes kunnskap og synspunkter. Ved å gjennomføre et semi-strukturert intervju, vil informantene dermed få denne muligheten til å bestemme mye av intervjuets tematikk og retning innenfor gitte rammer. I tillegg gir det også fleksibilitet, med tanke på at jeg får muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål og eventuelt be om utdyping.

3.3.1. Intervjuguide og informasjonsskriv

For denne studien ble det utarbeidet en intervjuguide som inneholdt fast tema og spørsmål, men hadde åpensvar (Se vedlegg 1). Intervjuguiden ble utarbeidet etter følgende temaer; *samfunnsikkerhet, arkitektur, byplanleggingen og dilemmaer/utfordringer ved innføring av sikringstiltak*. I tillegg ble intervjuguiden også godkjent av veileder før gjennomføring av intervju. Det er viktig å kartlegge intervjuguiden grundig, med tanke på at kvalitet vil påvirke intervjuet direkte i form av kunnskap som oppklares. Det informantene vil komme frem med i intervjuene vil være datamaterialet for oppgaven (Dalen, 2011, s.27). Spørsmålene i intervjuguiden bør være klare og ikke ledende, man må også ta hensyn til hva slags bakgrunnskunnskap informantene har (Dalen, 2011, s. 27). På bakgrunnen av at informantene ønsket å forberede seg til intervjuene og kompleksitet rundt temaet, så jeg nødvendighet i å se sende intervjuguiden på forhånd. Dette kan anses til å være en fordel. Ved at informantene får muligheten til å forberede seg, og dermed oppklare teamet i større grad.

Ettersom det var usikkert hvilken holdning informantene ville ha til intervjuene og intervjuguiden, startet intervjuene med at informantene fortalt mest mulig fritt og åpent. Resten av spørsmålene i intervjuguiden ble i hovedsak formulert etter studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Ettersom spørsmålene var tilpasset informantene. Etter å ha kartlagt intervjuguiden ble det også utarbeidet informasjonsskriv, hvor jeg beskrev formålet med oppgaven (Se vedlegg 2). Før intervjuene ble det også tilsendt samtykkeskjema til informantene, slik at informantene var innforstått med prosjektet og hva deltakelsen ville innebære for dem. I tillegg ble informantene også informert om hvordan intervjuet skulle gjennomføres og hvordan informasjon og personopplysninger skulle håndteres.

3.3.2. Utvelgelse av informanter

Informantene som velges for denne oppgaven, blir omtalt som ekspertinformanter. Ifølge Andersen (2006, s. 279) er nøkkelinformanter «en person som antas å ha særlig god oversikt over og innsikt i et spørsmål forskeren ønsker å få belyst» (Andersen, 2006, s. 279). Følgelig omhandler valg av informanter den kompetanse nøkkelinformanten besitter. I denne studien vil det være sikring av regjeringskvartalet og/eller det ytre perimetersikring rundt regjeringskvartal. Ekspertinformanter er eksperter som sitter med viktig kunnskap, dypere forståelse av teamet og bredere perspektiver enn den øvrige befolkningen. Regjeringskvartalet har hatt en sterk historie, som mange er berørte av. Gjenoppbyggingen og sikring av det har dermed vært et komplekst og krevende arbeid. Det vil dermed være mest hensiktsmessig å ha ekspertinformanter i denne oppgaven.

Bakgrunnen for informantutvelgelsen har vært et ønske om å anskaffe informasjon fra flere nivåer. Helt fra planleggings- og innføringsfasen av sikringstiltakene rundt et nytt regjeringskvartal. På grunnlag av dette har jeg derfor valgt å intervju informanter med kompetanse om sikring av regjeringskvartalet, mer spesifikt etablering av perimetersikringen rundt et nytt regjeringskvartal. Jeg fant frem til informantene ved å undersøke nettsiden til Statsbygg og regjeringen.no om nytt regjeringskvartal. Ved å benytte denne metoden, fikk jeg totalt 8 informanter som jobber med planleggingen og sikring av det nye regjeringskvartalet.

Jeg tok kontakt via e-post med relevante informanter. Der fikk informantene en beskrivelse av tema og problemstillingen. Videre, ble formålet for oppgaven og hvordan det skulle avgrenses også forklart. Deretter, ble tidspunktene for gjennomføring av intervjuene avklart. Til slutt, ble innkallingsmøte sammen med informasjonsskriv med tilhørende samtykkeskjema og intervjuguiden sendt via mailen. I den forbindelse, ble følgende informanter valgt;

Informant	Bakgrunn
Informant 1	Informant 1 jobber i Forsvarsbygget og Nasjonalt kompetansesenter for sikring av bygg. Informanten har vært med på planleggingsprosessen for et nytt regjeringskvartal. Alt fra

	reguleringsplanarbeidet og etablering av perimetersikringen.
Informant 2	Informant 2 jobber som arkitekt. Informanten har vært med på å lage konseptet for det nye regjeringskvartalet som ble grunnlag for reguleringsplanen.
Informant 3	Informant 3 jobber som forsker for Norsk institutt for kulturminneforskning. Informanten har bakgrunn som planlegger og har bred erfaring med planprosesser og urbane spørsmål samt verdsetting, verdivurderinger og ulike verdssystemer gjennom forskning og praksis.
Informant 4	Informant 4 jobber som forsker. Informanten har jobbet med personorientert forebygging, situasjonell forebygging, forebygging av terrorisme i offentlige byrom, kriminalitet og trygghet tidligere.
Informant 5	Informant 5 jobber som arkitekt og er en del av vinnerteamet Urbis som vant designkonkurransen for et nytt regjeringskvartal.
Informant 6	Informant 6 jobber som landskapsarkitekt. Informanten er også en del av vinnerteamet Urbis som vant designkonkurransen for et nytt regjeringskvartal.
Informant 7	Informant 7 jobber i Oslo Kommune. Informanten har vært med på arbeid som blant annet godkjenning av rammesøknad, uttalelse til reguleringsplan i forbindelse med bygging av nytt regjeringskvartal.
Informant 8	Informant 8 jobber som Sikkerhetsrådgiver. Har jobbet med å gjennomføre analyser,

	vurderinger av løsninger, anbefalinger til sikringstiltak og ytre perimetersikringen knyttet til prosjektet regjeringskvartalet.
--	--

3.3.3. Gjennomføring av intervju

Ettersom informantene befant seg i ulike steder av landet, var det mest hensiktsmessig å gjennomføre intervjuet via videochat. Det vil derfor ikke være nødvendig å reise for å utføre intervjuene, noe som kan være svært kostnadskrevende. I tillegg, vil jeg spare både tid og ressurser ved å avholde intervjuene via videochat. Videre har koronapandemien medført til at det er blitt svært vanlig å ha møter over teams og zoom. Lengden på intervjuene varierte, men i snitt tok et intervju rundt 50 minutter. Det lengste intervjuet var på 70 minutter, mens det korteste var 40 minutter. Før intervjuene forberedte jeg et notat som inneholdte en introduksjon av meg, forskningsprosjektet og oppgavens formål. I tillegg ble hovedpunktene i informasjonsskrivet formildet muntlig. Som blant annet, at det er frivillig å delta, de ville bli forbeholdt anonyme, og at de kunne trekke seg når som helst. Det ble også opplyst om at det skulle bli tatt lydopptak av intervjuene som senere skulle transkriberes.

Intervjuene startet med at informantene ble spurt om å redegjøre sin yrkesbakgrunn, og deres forhold i prosjektet til sikring av regjeringskvartalet. For å skape naturlig flyt i intervjusamtalen, ble rekkefølgen på noen spørsmål endret i noen tilfeller avhengig av informantenes svar. Informantene fikk pratet uavbrutt, og et nytt spørsmål ble ikke stilt før informanten var stille. Dette ble gjort for å være upartisk, og for å ikke informanten til den ene eller andre rettingen. I tillegg til å la informanten fortelle alt som personen selv mente relevant. Til slutt, ble intervjuet avsluttet med å spørre informantene om det var noe mer de ville tilføye i intervjuet. På denne måten fikk jeg også innblikk i tanker og ideer som ikke kom frem i innledende spørsmålene.

3.3.3.1. Personvern: Etiske betraktninger

Ifølge Blaikie & Priest (2019, s. 55) finnes det etiske nøkkelpinsipper som bør følges, når en gjennomfører et forskningsprosjekt. Det innebærer blant annet, at det skal være frivillig å delta, det skal være informert samtykke, muligheten til å trekke seg, anonymitet og ta hensyn til konsekvenser (Blaikie & Priest, 2019, s. 55). For denne studien benyttes det derfor et informasjonsskriv, som innebar informert samtykke (Se vedlegg 2).

Før intervjuprosessen startet søkte jeg inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD) for godkjenning av behandling av personopplysninger. Ettersom det ble tatt lydopptak av informantene, vil bakgrunnsopplysninger som identifiserer informantene behandles konfidensielt. Informantene i denne oppgaven er anonyme, og derfor vil navn eller kjønn, m.m. ikke refereres i oppgaven. Yrke vil derimot være en bakgrunnsopplysning som kan knyttes til informantene. I informasjonsskrivet belyses det også at informantenes personvern er høyt prioritert, og vil behandles etter deres samtykke. I forbindelse med dette har Norsk senter for forskningsdata (NSD) godkjent masteroppgaven, i form av at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personlovgivningen.

De gjennomførte intervjuene ble deretter dokumentert ved å benytte mobilappen *nettskjema-diktafon*. Dette er et hjelpemiddel Universitet i Stavanger har anbefalt å benytte i forskning hvor personopplysninger innhentes. Lydopptaket sendes til nettskjema.no, som er eneste plattform opptaket kan lytte til. Etter transkribert alle intervjuene ble opptakene slettet. Transkripsjon vil bli slettet etter forekommer sensur for oppgaven. Dette har alle informanter blitt informert om og samtykket til.

3.3.3.2. Transkribering

Intervjusamtalene har gjennom intervjufasen kontinuerlig blitt transformert til skriftlig tekst. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 204) har transkripsjonen et formål om å gjøre intervjuet tilgjengelige for analyse. Ettersom jeg valgte å ta lydopptak under intervjuene, så transkriberte jeg alt det som ble sagt under intervjuet. Jeg valgte å transkribere alle intervjuene fordi mennesker har begrenset hukommelse. I tillegg, kan også være distraherende for meg og informantene dersom det hadde blitt tatt omfattende notater under intervjuene. På denne måten gir lydopptaket best mulighet for fri flyt i samtalen. I tillegg, bidrar det til at det blir enklere å få oversikt over innholdet i intervjuene, og transkripsjonen anses som en benyttelse av analysen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206).

Blaikie og Priest (2019, s. 28) påpeker at det er svært omfattende å transkribere intervjuer, noe som viste seg å være korrekt. For det første var dette en svært tidskrevende prosess som krevde at jeg stoppet og spolte frem og tilbake for å klarhet i hva informantene virkelig har sagt. Ettersom intervjuene er gjennomført digitalt, måtte jeg også sikre god lyd kvalitet på opptakene. Dette har vært uproblematisk, bortsett fra av noen tilfeller med dårlig lyd kvalitet på Teams.

Kvale og Brinkmann (2015, s. 212) påpeker at det finnes ingen sann objektiv oversettelse fra muntlig til skriftlig form. Jeg har dermed forsøkt å transkribere intervjuene så korrekt som mulig, for å formidle informantenes mening og historie, men transkripsjonene er basert på min konstruksjon av intervjuenes lydopptak. Transkripsjonen er dermed kun en skriftlig formulering av det enhver informant sier under intervjuet.

3.3.4. Dataanalyse

Etter at alle intervjuene er gjennomført, bør en starte med organiseringen og bearbeiding av det innsamlede materialet (Dalen, 2011, s. 4). Kvalitative data taler ikke seg selv, de må derfor tolkes. Det finnes ingen bestemte fremgangsmetoder for hvordan man skal strukturere informasjonen som er innhentet. Derfor er analysen av data svært tidskrevende. Etter å ha transkribert hvert intervju, var neste steget å kode det innsamlede data. Koding handler om å kategorisere og strukturere innsamlede data i en kategori. Hensiktene er således å redusere og systematisere datamaterialet for å legge et godt grunnlag for analyse, uten å risikere å miste viktig informasjon (Johannessen et al., 2016, s. 163).

I denne masteroppgaven valgte jeg å kode dataen ved å kategorisere den innsamlede dataen etter disse kategoriene; 1) sikring, 2) terrorsikring og terrorsikringstiltak, 3) Balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom 4) dilemmaer rundt perimetersikringen. Dette ga en klar oversikt over hva som hadde kommet frem under intervjuene. Ved å systematisere informantenes besvarelser i overordnede temaer ble sammenhenger, mønstre og enkelte avvik raskt avdekket. Funnene fra intervjuene ble deretter presentert i empirien. Til slutt, ble teorien og funn fra intervjuene knyttet opp mot hverandre for å kunne drøfte, konkludere og besvare problemstillingen

3.4. Metodiske styrker og svakheter

Slik som presentert innledningsvis i dette kapittel 3.1, så finnes det ulike metoder å samle inn data til et forskningsprosjekt, som bidrar til å belyse et tema på ulike måter. Gjennom våren 2023 har jeg samlet inn data til studien gjennom en kvalitativ metode. Enhver forskningsdesign man velger å benytte i et forskningsprosjekt, har dermed både svakheter og styrker. I denne studien har det vært viktig å samle inn data som er relevant og robust for problemstillingen og temaet i oppgaven. I den forbindelse, kan en derfor presentere begrepet *validitet* som dreier seg om gyldigheten og relevansen av den innsamlede dataen for studiens problemstilling

(Halvorsen, 2008, s. 67). I likhet med dette, bør en også skille mellom *intern* og *ekstern* validitet. *Intern validitet* dreier seg om resultatene kan observeres riktig. Det vil si i hvilken grad beskrivelsene er sanne og sammenhenger er reelle (Jacobsen, 2015, s. 228). Altså om resultatene i studien kan oppfattes om korrekte. Ved gjennomføring av denne oppgaven har det derfor vært viktig å vurdere og reflektere rundt hvorvidt observasjonene, og funn tar for seg det som faktisk er ment til å undersøkes i denne studien. Jacobsen (2015, s. 229) påpeker at dataens gyldighet vil være sterkt avhengig av kildene, og om de faktisk gir riktig informasjon. Følgelig har jeg i denne studien forsøkt å være kritisk i datainnsamlingen, gjennomgangen og tolkningen av resultatene for å oppnå intern validitet.

Ekstern validitet handler derimot om i hvilken grad funnene fra denne studien kan generaliseres til andre enn de man har undersøkt (Jacobsen, 2015, s. 237). Teamet i denne masteroppgave er svært komplekst og tar for seg et stort fagfelt, som krevet et godt og vellykket tverrfaglig samarbeid. Dermed har jeg som mål hatt å velge informanter som jobber, og har vært med på prosjekt om nytt regjeringskvartal og sikringsarbeidet. Da vil jeg få muligheten til å fange opp ulike synspunkter og meninger innenfor teamet. Altså hvordan de samarbeidet for å komme frem til løsninger, hvordan de ulike fagfolkene tar hensyn til hverandres krav, og hvilke dilemmaer som har oppstått underveis. Samtidig hvordan de håndterte de ulike dilemmaene. Etersom jeg fikk informanter med et svært godt bakgrunnsgrunnlag og kompetanse som har jobbet med planleggingen av regjeringskvartalet, vil det dermed styrke oppgavens validitet. Til tross for det, kan funnene i studien på den andre siden også anses å være for liten til å generaliseres på grunnen av kompleksitet og omfanget rundt teamet. Sikring av offentlig byrom er et svært krevende komplekst i seg selv, der det består av ulike utfordringer og dilemmaer og vil påvirke noen av de demokratiske verdiene våre. Når det gjelder regjeringskvartalet, så har det hatt en historie bak seg som presenterer det norske samfunnet og verdiene. Dermed er det ikke et vanlig offentlig byrom som skal sikres, noe som bidrar til at det blir enda mer komplekst og vanskelig for fagfolkene jobbe med.

Som tidligere nevnt, så brukte jeg lydopptak under intervjuene. Noe som bidro til at jeg kunne transkribere intervjuene nøyaktig, og på denne måten unngikk jeg slurvete nedtegningen som kan bidra til feilaktige resultater (Jacobsen, 2015, s. 245). Nøyaktige data kan med andre ord være et godt grunnlag for datatolkning- og analysering. De transkriberte intervjuene ble deretter sendt tilbake til informantene, slik at de fikk muligheten til å korrigere og/eller eventuelt utdype informasjon som ble snakket om under intervjuet. Følgelig kan dette medføre til sterk

informasjon, ved at informantene kan forbedre antakelige feiltolkninger, forglemmelser eller andre feil fra min side. Dette styrker således kvaliteten til datamaterialet i studiens.

4. Empiri

I følgende kapittel presenteres data som er innsamlet gjennom intervju med informanter med ulike fagbakgrunn. Som fremstilt i metodekapittelet ble resultatet kategorisert etter ulike kategorier; sikring, terrorsikring og terrorsikringstiltak og dilemmaer rundt ytre perimeteret. De innsamlede dataene blir således presentert i samme kategorier.

4.1. Sikring

Etter terroranslaget mot regjeringskvartalet 22. juli 2011, er sikkerhet høyt prioritert, noe som har medført at prosjektet er et svært omfattende arbeid, der både staten, befolkningen og ulike fagfolk er involvert i prosjektet. Følgelig har spørsmål om sikring av nytt regjeringskvartalet har vært forskjellig fra andre offentlige steder. Regjeringskvartalet blir sammenlignet med Karl Johans Gate i Oslo under intervjuene. Samtlige informanter uttrykker at sikring av regjeringskvartalet er forskjellig fra andre byrom, ved at perimetersikringen i regjeringskvartalet er svært omfattende og vil berøre mange ettersom det skal bygges midt i Oslo Sentrum. Informant 2 forklarer det slik; «*Sikring har vært en vesentlig faktor i planleggingen av nye regjeringskvartalet, og har påvirket mange av løsningene og løsningene er lagt inn for blant annet veisystemet, utfordringer og endringer skjer i følge av sikkerhetskrav*».

Ifølge informant 5 og 2 er sikringstiltakene i nytt regjeringskvartal en helhetstanke, mens blomsterpottene i Karl Johans gate er satt opp som midlertidige tiltak. De er verken integrert i bybildet eller til nærliggende bygg. Videre fremhever informantene at blomsterpottene eller sikringstiltakene på Karl Johans gate kan og har endret seg over tid. Vi vet ikke hvordan Karl Johan vil se ut om to år, og det kan være at blomsterpottene er tatt vekk til da. Informant 5 uttrykker også;

Team Urbis har planlagt for hvordan perimetersikringen skal integreres i landskapsplanen, møbleringsplaner, benker, sykkelparkeringer, strukturer, murer, beplantning, terreng, fordypninger og kunst. Målet med nytt regjeringskvartal er at perimetersikringen skal synes minst mulig og at området skal fremstå så åpent, vennlig og tilgjengelig som overhodet mulig. Følgelig, er konseptet at alle sikringselementer innen både ytre og indre perimeteret skal integreres i bybildet. Det skal ikke se ut som en festning, sperring eller hindring.

I tillegg til dette, trekker flere informanter frem at regjeringskvartalet har en skjermingsverdi funksjon, der det øverste nivået er sentralforvaltningen, regjeringene og departementene og således har funksjonene i regjeringskvartalet en viktig betydning for Norge. Følgelig reflekterer en av informantene at i Norge har vi et demokrati som vi er betydelig stolte av og som vi nødvendig vil bli korrumpert. Det må derfor etableres noen ordninger for å ivareta sikkerheten for de som styrer landet, da vi tidligere har erfart at det er noen som vil skade eller ødelegge for oss. Informanten fremsetter dermed at de jobber ut ifra samme tankegangen som på Karl Johans gate, men sørger for at sikringsanlegget i regjeringskvartalet blir en mer integrert del av byrommet. Det vil si at det ikke skal oppleves som et fiendtlige anlegg ved å forsøke å integrere i en helhetlig design.

Til slutt trekker informant 2 også frem at en by består av mange områder med ulike funksjoner og karakterer. I noen områder kan man spise, drikke og shoppe slik som Karl Johans gate eller Aker Brygge. Andre områder er derimot mer roligere, hvor man kan sitte på benker i parker og har dermed en annen karakter. Informanten mener derfor at det er ingen motsetningsforhold mellom sikkerhet, gode byrom eller gode opplevelser i byen. Følgelig er det viktig å hentyde at alle steder har sin egen funksjon og karakter, til og med når det gjelder sikkerhet.

4.2. Terrorsikring og terrorsikringstiltak

Ifølge informant 6 er terrorsikring og sikkerhet mot terror blitt betydelig omfattende aktiviteter i samfunnet. Majoriteten av samfunnet beskriver således terrorsikring som en måte eller metode å redusere muligheten for eventuelle uønskede hendelser. Uønskede hendelse kan være et angrep som er kjøretøybårne, som for eksempel angrepene i Nice og julemarkedet i Berlin i 2016, trekker informant 1 frem. Ifølge informant 4 er terrorsikring og terrorsikringstiltak to ord som dekker det samme. Informanten redegjør videre at *«sikringstiltak har et spesifikt formål om å forebygge terrorisme og kan knyttes til situasjonelle forebyggingstiltak og fysiske forebyggingstiltak»*. Med andre ord, kan det sies at informanten anser terrorsikringstiltak som fysiske tiltak for å hindre terror. Derimot reflekterer tre av informantene over at terrorsikringstiltak ikke bare er fysiske tiltak, men dreier seg også om det staten gjør for å hindre terrorhandlinger i forkant. Det kan innefatte all etterretningen, kontroll av informasjon, teknologiske tiltak, veiledning og ved staten fysisk følger med hvem som kommer inn i landet. I sikring av regjeringskvartalet utføres det fysiske sikringstiltak som vil vises i det ytre perimeteren. Informant 8 hevder således at terrorsikring og terrorsikringstiltak kan både være forhindrende og skadereduserende;

Terrorsikring og terrorsikringstiltak har to ulike funksjoner. Det vil si, terrorsikring og terrorsikringstiltak kan forebygge et terrorangrep som kan skje mot regjeringskvartalet, samtidig det skal være skadereduserende ved at tiltakene reduserer all mulighetene.

Man sikrer ofte et sted etter hvilke hendelser som har inntruffet tidligere. Når det gjelder regjeringskvartalet sikres det derfor mot kjøretøybårne trusler forteller en av informantene. Informant 8 trekker derimot frem at regjeringskvartalet ikke bare sikres mot terror, men at det er av de viktige tiltakene med bakgrunnen av terrorangrepet 22. juli i 2011. Ingen av informanter trekker frem noen eksempler på andre hendelser som er blitt tatt i betraktning. En av informantene uttrykker at sikkerhetsrådgivere har utarbeidet diverse sårbarhetsvurderinger henseende til ulike risikoer som kan oppstå og deretter kategorisere etter hvilke sårbarheter man har. De som jobber med prosjektet regjeringskvartalet har således vurdert tiltak basert på vurderingene for å kunne bekjempe uønskede hendelser. De hendelsene man ikke klarer å sikre seg mot, må eventuelt vurderes og avklares med Kommunal og- distriktsdepartementet.

På spørsmål om fordeler med terrorsikring og terrorsikringstiltak, presiserte majoriteten av informantene at fordelen med terrorsikringstiltak er å forebygge terror, ved at de er synlige sikringstiltak og vil avskrekke gjerningsmannen. Dette vil medføre til økt trygghet ved at noen vil føle seg trygge i å ha gjennomført ulike terrorsikringstiltak. I tillegg kan man ved å innføre fysiske terrorsikringstiltak stoppe deres fysiske gjennomføringer, selv man ikke klarer å stoppe deres intensjoner. To av informantene fremsetter også at fordelen med å ha sikringstiltak rundt og i regjeringskvartalet, er at det avviser trafikk i Oslo Sentrum. Informant 7 har tidligere jobbet med prosjektet om bilfritt Oslo, og hevder derfor at fysiske sikringstiltak er en betydelig måte å hindre trafikk på, samtidig det bidrar til økt sikkerhet og trygghet i Oslo sentrum og i det nye regjeringskvartalet.

I likhet med Newman sin CPTED teori, om å forsøke å skape arkitektur som kan virke kriminalitetsforebyggende, trekker informant 2 også frem at man bør benytte sikkerhet til noe positiv, slik vi har gjort med universell utforming innen arkitektfaget. Følgelig vil byområdene bli sikrere og tryggere, og man kan benytte sikringstiltak for å få område til å bli mer attraktivt og se estetisk fint. Informant 2 hevder således at dette er en fordel og fremsetter videre at det å ha multifunksjonelle sikringstiltak kan bidra til god bymiljøer for de som ferdes i byrommet;

Noen sikkerhetstiltak har kun en funksjon, for eksempel pullerter, senkbare dynamiske pullerter som benyttes for å slippe inn trafikk. Hovedmålet med slike tiltak er å stenge ut kjøretøy, men er derimot en potensiell fare for myke trafikkanter, svaksynte mm.. Andre sikkerhetstiltak kan derimot ha multifunksjonalitet, som eksempelvis at man benytter landskapsarkitektur, kunstinstallasjoner, benker og blomsterbed. Dersom man klarer å benytte slike elementer som har multifunksjonalitet i et sikringsarbeid så er det mye bedre enn, å bare plassere ukritisk benytte hylleware sikkerhetsprodukter.

Med andre ord, kan det tolkes at multifunksjonelle sikringstiltak kan fremtre mindre harde og avvisende, noe som er en av de utfordringene informantene trekker frem under intervjuet (5.4).

4.3. Balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom

I balansegangen mellom sikkerhet, åpenhet og tilgjengelighet i regjeringskvartalet og innføring av sikringstiltak, vil andre verdier som estetikk og funksjonalitet berøres. På spørsmål om hvordan sikringstiltakene kan påvirke funksjonalitet og estetikken i bysentrum, presiserer flere informanter at sikringstiltakene vil helt klart påvirke begge disse i Oslo sentrum, spesielt for vareleveringen og noen bussruter som eksempel 37-bussen. Informant 6 uttrykker dette som følger;

Regjeringskvartalet blir i prinsippet et bilfritt område, der all varetransport som skal føres gjennom det ytre perimeteret bli kontrollert og/eller omlastet på et avsperrt, kontrollert område utenfor byen. Derfra kjøres varene direkte frem til regjeringskvartalet og ny kontroll før passering gjennom ytre perimeteret. Følgelig vil det påvirke funksjonaliteten for trafikken i byen, ved at trafikken i byens gater må styres og dirigeres i forhold til sikringstiltakene. Videre, påvirker det også andre som trafikkerer gjennom byen som for eksempel varelevering.

Til tross for det, vil tilgjengeligheten for varetransport være fungerende poengterer flere av informantene. Videre hevder flere av informantene at stengingen av biltrafikken har flere positive fordeler. Det skal først og fremst skapes et attraktivt område med mindre biltrafikk med gode tilrettelegging for gående og syklende. På grunnlag av dette, fremsetter informant 1 at «dersom vareleveranse, potensielle konflikter mellom mennesker/myke trafikkanter og sikkerhetstiltak løses, så vil prosjektet lykkes med å skape et åpent og inviterende kvartal som regjeringen ønsker». Ifølge 3 vil sikringstiltakene derimot være negativ når det gjelder opplevd

mulighet for fri ferdsel og tilgjengelighet. Videre anser informanten det som en hindring på grunnlag av det er et inngrep i eksisterende bygninger og gatestrukturer. Informanten fremsetter også at dette kan løses ved å integrere det med en del av bystrukturen for få til et så estetisk og funksjonelt som mulig, uten å skape barrierer.

Ifølge informant 3 vil hvordan sikringstiltakene har innvirkning på funksjonalitet og estetikken i et bysentrum være helt avhengig av dens utforming. I forbindelse med dette, er det derfor viktig å ha med gode fagpersoner som klarer å ivareta og hensynta sikkerhetsaspektet i byutviklingen. Informant 6 presiserer dermed at når det gjelder utformingen av sikringstiltak må både regler og krav som gjelder, følges;

Det er viktig å forstå hvorfor tiltak må etableres og hvordan de er ment til å fungere. I en slik arbeidsprosess er det viktig å ha et godt og tillitsfullt samarbeid mellom de som utformer og designer anleggene, og de som setter opp regler og krav. I arbeidet vil landskapsarkitektene som skal utforme og plassere utstyr i gater og byrom, kunne stille spørsmål og utfordre de som har skrevet reglene. I de tiltak som foreslås må man finne en balanse mellom de rigide stengslene som kan leses direkte ut av krav dokumentene og det bymiljøet man ønsker å skape. Følgelig skal man fortolke kravene slik at de skal bli humane innretninger, som gjør at hverdagslivet blir (noe mer enn bare) akseptabelt å leve med.

Dette samsvarer med hva informant 6 fremlegger, om at både planleggere byggere som samarbeider bør ha respekt for hverandres krav og ser på totalen.

Etter terroranslaget 22. juli i 2011 mot regjeringskvartalet, har samfunnet forstått viktigheten og nødvendigheten av sikkerhet. Ifølge informant 3 har sikkerhet dermed trumfet mye, men samtidig er det et dilemma som regjeringen sitter med etter 22. juli. Staten kan ikke akseptere å ikke gjøre nok og således er det mange hensyn man må tas for å unngå at slike angrep skjer igjen. Informant 1 fremsetter dermed at det bør tenkes på om tiltakene kan ha andre kvaliteter enn kun å være sikkerhetstiltak. Dersom man innfører sikringstiltak, må en alltid tenke på om det skapes noe positivt, som eksempel om det kan sittes eller klatres på. Følgelig kan tiltak som innføres uavhengig om det er av sikringsmessige eller andre grunner, påvirke opplevelsen og funksjonaliteten av byrommet. Ifølge informant 2 vil det nye regjeringskvartalet åpne opp hele bydelen, og forklarer videre;

Tiltakene som eksempelvis parker, nye gater og fine gateforbindelser på tvers av stedet, vil bidra til en mer åpen by. I tillegg vil det ytre og indre perimeteret ikke forhindre det overordnede grepet, de bidrar mer til åpenhet. Åpenhet i dette tilfellet dreier seg om å lage nye byrom, som flyter gjennom hele regjeringskvartalet. Videre vil man skape mer åpenhet ved å åpne høyblokken igjen, slik at publikum kan strømme gjennom.

I likhet med dette, uttrykker flere av informantene at ved å inkludere løsninger i helhetstanken, planleggingen og design av hele anlegget fra dag en, vil man skape et positivt bymiljø, samtidig som man ivaretar mange av verdiene vi verdsetter og fyller byrommet med nye funksjoner. Sikkerhetsløsningene må integreres fra dag en med alt av teknikk i bygg, materialer i fasader, grunn, m.m. og der det er mulig bør sikringstiltakene ute følge samme designspråk på møblene og bygulvet som et eksempel. På denne måten vil byrommet se normalt ut, og møtet med regjeringskvartalet og byen rundt vil være viktig punkter for å invitere inn og vise at dette er en del av byen, ikke en sperret del av området.

Alt i alt, som overnevnt kan man ifølge majoriteten av informantene, utforme, etablere og innføre sikringstiltak som gir en balanse mellom de rigide stengslene og skape det bymiljøet man ønsker ved et godt og tillitsfullt tverrfaglig samarbeid mellom planleggere og byggere. Med andre ord, kan det tolkes at informantene uttrykker at man klarer å ivareta verdier som estetikk og funksjonalitet ved å utarbeide sikringstiltak på en helhetlig og god integrert måte.

4.4. Dilemmaer rundt perimetersikringer

Sikringsarbeidet er et stort, komplekst og ikke minst et dilemmabasert arbeid. Under spørsmål om dilemmaer/utfordringer ved etableringen av perimetersikringen, uttrykker samtlige informanter at dilemmaet går på forholdet mellom sikringseffekten, sikringsvirkningen og utformingen av de fysiske tiltakene. Informant 1 uttrykker videre at det alltid finnes avveininger en må ta underveis i prosjektet, hvor man delvis må komme med kompromisser rundt arkitektur, landskapsarkitektur og sikkerhet. Med andre ord betyr det at det vil alltid finnes kompromisser mellom den kvaliteten man ønsker å oppnå og kravene som finnes. Når man har motstand fra det ene eller andre, enten det for eksempel er sikkerhet eller andre forhold, vil det ofte generere en dynamikk i planleggingen som gir kvaliteter. I tillegg til dette, er det også svært viktig å være bevisst om hva man tilfører av eventuelle forringelse av kvaliteter når en jobber med sikkerhetstiltak.

Basert på beskrivelsen ovenfor ligger dilemmaet i hvordan få de overnevnte verdiene til å henge sammen i helhet oppleves som trygt og sikkert, samtidig som det skal oppleves åpent og tilgjengelig. Informant 2 fremlegger det slik «*hvordan finne en balanse som ivaretar bylivs funksjonene og kvaliteter, samtidig som å sikre, men ikke lukke*». Tre av informantene trekker også frem at sikringstiltakene vil berøre befolkningen i byen og landet generelt. Det betyr at både gående, syklende og vil bli berørt av tiltakene, man må således prøve å implementere tiltak som ikke påvirker så mange. Informant 3 uttrykker videre;

Når man snakker om byer, så er det de fysiske tiltakene som skal installeres, plasseres og som skal sammenstilles og helst konsentreres slik at de ikke fremstår for tydelig og overveldende. En må dermed ta hensyn til hvordan det visuelt og opplevelsesmessig fremstår. De som jobber med prosjektet har derfor et ansvar for at sikringstiltakene skal visuelt fremstå på en måte som gir oss både følt trygghet og opplevd sikkerhet. Det skal balanseres mot at vi skal føle at vi har frihet til å bevege oss, hvor vi ønsker i byen.

Følgelig presiserer informantene at dilemmaet ligger i hvordan man kan finne en slik balanse. Det vil si hvordan sikringstiltakene opplevelsesmessig og visuelt fremstår, samtidig som det skal fungere slik at byens og landets borgere føler og opplever åpenhet. I sammenheng med dette, uttrykker også samtlige informanter at dersom sikringstiltakene ikke integreres i planleggingen og/eller landskapet, kan det som tidligere nevnt virke avvisende og fiendtlige. Informant 5 beskriver det slik «dersom man ikke for lov til å integrere sikringstiltak, så vil bli betydelig stygt/fiendtlig. Dette både påvirke estetikken og funksjonalitet i et offentlig byrom, der det kan bli vanskelig å sykle, gå for blinde». Man kan dermed få et avlukket byområde, som er det motsatte av demokratiet i Norge.

Når det gjelder dilemmaer rundt balansegangen mellom sikkerhet og frihet, poengterer en av informantene at ved innføring av sikringstiltak slik som fysiske sperrer, kameraovervåking og andre sikringstiltak, kan friheten innskrenkes. To av informantene trekker herved Youngstorget fram som et eksempel som en offentlig møtearena hvor folk kan ytre seg i offentligheten. De forklarer at overvåkingen og perimetersikringen har en sterk innvirkning på frihet, som nødvendigvis ikke går ut på fysiske hindringer og folk kan fortsatt møttes der, men det vil heller være hva man reelt sett kan benytte byrommet til. Det vil eksempelvis sette begrensning på hvilke typer arrangementer som kan holdes, hvilke grupperinger som får lov til å benytte

plassen, hva slags aktiviteter man kan utføre og større kontroll ved plassering av ytre perimeter. I forbindelse med dette har de som jobber med prosjektet samarbeidet med bymiljøetaten som drifter Youngstorget for å opprettholde aktivitetene på plass og har funnet en løsning ved at sikringsanleggene har fleksibilitet i åpninger slik at trailere kan få slippes inn, presiserer flere av informantene under intervjuene.

På en annen side, fremsetter en av informantene (8) at «*det vil være noe overvåking, men det vil ikke gi en opplevelse av mindre frihet*». Det er flere lovverk som regulerer hvor mye man kan overvåke et offentlig byrom. Informanten poengterer slik at det er ikke noe dilemma rundt begrensningen av friheten til menneskene i Oslo sentrum. En annen informant (5) presiserer det samme og hevder at dersom man vil ha et åpent bybilde der man kan bevege seg fritt i det nye regjeringskvartalet, må man muligens akseptere en viss sårbarhet for å kunne fortsette å leve slik som vi ønsker og er. Det bør således forventes økt form for overvåkning i samfunnet i fremtiden. I motsetningen til informant 5 og 8, fremhever informant 1 at dersom prosjektet klarer å skape de kvalitetene som er hovedmålet, vil området bli mer attraktiv enn det har vært tidligere. Derfor vil de demokratiske kvalitetene i området derimot styrkes med god tilgjengelighet for publikum, samt føre til nye kvaliteter i området.

Ifølge informant 3 ligger det et estetisk dilemma mellom frihet og kontroll/sikkerhet. Samtlige informanter påpeker også dette under intervjuene og poengterer videre at sikringstiltakene utgjør en fysisk sperring som griper inn i bybildet, og kan i en viss grad være påminnelse om nødvendigheten av slike tiltak. Det som oppleves som sikkerhetstiltak påvirker vår oppfatning om hvor trygt det er, og derfor er det en antydning om hva som er subjektiv i forhold til om hva man opplever at disse tiltakene skaper trygghet, eller om man blir mer usikkerhet når man utsettes for dem, eller i berøring og kontakt med dem. Dilemmaet ligger således i å skape mer frykt enn trygghet. I likhet med dette, fremhever informant 6 at de som jobber med regjeringskvartalet prøver å minimalisere omfanget og størrelsen på uttrykket av overvåkningsutstyr. Hensikten med noe av utstyret er å redusere tilstedeværelsen av vaktpersonell. Noen opplever personell i uniform som ubehagelig, mens andre kan oppleve trygghet av deres tilstedeværelse. Videre uttrykker han at det de ikke gjør noe med, er hvordan folk opplever det når det ferdes gjennom et område med synlige sikringstiltak. Informanten presiserer følgende:

Vi har gjennom årene lært oss å leve med sikringstiltakene i byen og toleransen vår nå kan se ut til å være større for slike tiltak enn tidligere. Så lenge vi forstår begrunnelsen for at tiltakene er etablert, kan det hjelpe til at vi aksepterer de som deler av bymiljøet og vi på den måten ikke lar oss påvirke negativt med reaksjoner som frykt og anspenthet.

I denne sammenhengen uttrykker informant 6 at staten prøver å fortelle alle i samfunnet hvorfor den primære organisasjonen i staten og/eller et offentlig byrom må sikres ved å blant annet oppdatere befolkningen om sikkerhetssituasjonen. Dette gjøres ved meddelelser fra blant annet Politiets Sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetstjeneste via nyhetsmeldinger i radio, tv og på internett. Videre poengterer informanten om at behovet for økt sikkerhet har blitt tydelig ved terroraksjonene som har skjedd i verden de siste 20-årene, og ikke minst ved at det har skjedd alvorlige terrorhendelser her i landet. Følgelig har de innførte fysiske tiltakene blitt forstått, diskutert og vurdert om hvordan de fysisk og visuelt skal fremstå i byen. Det at denne diskusjonen også skjer i det offentlige rom som i mediene, er viktig for at befolkningen skal akseptere tiltakene. Til slutt uttrykker informanten at verdien av et fritt, demokratisk samfunn betyr også at vi lever med denne friheten under et ansvar. De aller fleste av oss aksepterer derfor at vi må tilpasse oss og leve med slike fysiske tiltak, for å kunne få den tryggheten vi ønsker å få.

Det nye regjeringskvartalet skal sikres i et 100-årsperspektiv og samfunnet vårt er i utvikling, der teknologien blir bedre og bedre. Gjerningsmennene vil således finne nye former og metoder for å gjennomføre tiltenkte angrepet på. Ifølge informant 3 vil fremtidige terroranslag eller trusselbilde se helt annerledes ut enn dagens eller gårsdagen. Ved å planlegge for neste terrorangrep eller terroranslag ut ifra dagens premisser vil man aldri være forberedt nok. Informant 5 sine antagelser samsvarer med dette, og presenterer dette som en utfordring og dilemma;

Man ligger kanskje hele tiden litt etter utviklingen i samfunnet. Det vil være behov å gjøre en ny vurdering i fremtiden om hvor åpent man kan beholde anlegget. Informantene håper jo selvfølgelig at man er så tro mot konseptet så lenge som mulig og klarer å opprettholde et åpent og vennlig byrom, samt sikre alle gjennomganger i sidegater mm. Eksempelvis har det vært krav fra byantikvaren om å beholde undergangen under høyblokka på bakgrunnen av de historiske linjene.

På grunnlag av dette, må vi ifølge informant 2 forholde oss til et nytt risikoelement som ikke var her for noen år siden. Dermed må vi ha en god vurdering av hva som faktisk er risiko og tiltakene som iverksettes bør utformes mest mulig skånsomt, fremlegger en av informantene (4) i intervjuet. Informanten uttrykker videre at kunnskap om risikoanalysearbeidet, samt å utarbeide gode sikringstiltak som er integrerte i bybildet, spiller en stor rolle. Målet med prosjektet i regjeringskvartalet er å finne et forsvarlig sikkerhetsnivå som står i sikkerhetsloven, som innbefatter at sikkerhet skal være god nok. Andre viktige verdier som for eksempel at det skal være fritt, estetisk og funksjonelt er således tatt hensyn til i risikovurderingene i risikoanalysearbeidet, presiserer informant 8. I tillegg til dette uttrykker informanten at det skal gå fint å kombinere nok sikkerhet, samtidig som det er et åpent og fritt bysentrum. Til slutt, fremsetter informant 4 at vi trenger å utvikle dette som et fag slik at det integreres i planleggingen. Man må også kunne identifisere og potensielt se langt nok frem for å se flere former for trusler, samt ikke tenke bare på enkeltscenarier.

Motsvarende, uttrykker informant 6 at prosjekteringsgruppen som jobber med regjeringskvartalet har fått presentert scenarier av statens sikringsekspert og med disse følger fysiske krav til hva sikringsanleggene skal tåle og motstå av fysiske krefter. Prosjekteringsgruppen har således utformet og plassert ut de fysiske innretningene innenfor en rekke premisser. Informanten utdyper det slik;

Oppgaven vår ligger i utforming og plassering av tiltakene, slik at de gir den sikringen som er krevet og samtidig gir den fysiske åpenheten som sikrer god flyt av den myke trafikken og det tredje aspektet er at disse tiltakene ikke skal føles påtrengende for befolkningen. I forhold til det vanlige bylivet vil det være enkelte funksjoner som ikke kan tillates innenfor sikringsområdet. Et eksempel er at regler og rutiner for varelevering innenfor regjeringskvartalet må endres, dette fører til at tiltak som ellers ikke iverksetter i den åpne delen av byen.

Selv om sikringstiltakene skaper økt sikkerhet, kan det også anses som en form for risikoforskyvning. To av informantene (3 og 4) fremsetter dette som et dilemma, der informant 4 utdyper som følger;

Sikringstiltakene vil kun forhindre en form for fremgangsmåte eller noe få former for fremgangsmåte for terroranslag, noe som vil medføre til en forflytningseffekt ved

gjerningsmannen endrer mål. Det vil si at noen andre byrom kan bli sett som terrormål og metodene deres kan endres. Det kan med andre ord føre til mål- og metodeforskyvning.

Dersom man sperrer av et område vil man, som tidligere nevnt, kunne risikere å forskyve risikohendelser til andre byområder. Med andre ord, kan det forklares at når man fokuserer på å utføre strenge tiltak i regjeringskvartalet og sikre det mest mulig, vil det kunne forårsake at man nedprioriterer sikringstiltak andre steder i Oslo. Forskyvningen handler i denne sammenheng om den økende trenden vi har sett oss senere år med angrep mot myke sivile mål (Jore et al., 2020, s. 18).

Ett av hovedprinsippene i prosjektet om nytt regjeringskvartalet har vært å skape et bilfritt område. Som tidligere nevnt, vil det påvirke vareleveringen og annen trafikk i stor grad. Flere av informantene er nokså positive at stedet slik blir mer fritt og tilgjengelig. Derimot anser informant 2 dette også som et dilemma, det vil si å finne en balanse mellom sikkerhet, samtidig som å få til funksjonalitet. Spesielt når det gjelder høyblokken som var tidligere lukket og nå blir åpnet slik at publikum kan strømme gjennom under blokka. Informanten utdyper videre;

Man kan gå gjennom det, men kan ikke komme igjennom med kjøretøyer. Det har således oppstått noen utfordringer i forbindelse med dette, ettersom det vil være sperrende for rullestoler, noe som kan være et dilemma. Departementet har i dette tilfellet gitt tilslutning om at fordelene med det er nokså store for det generelle publikum, at vi må akseptere at hvis du har rullestol, må du kjøre eller benytte en annen passasje.

Informanten fra bymiljøetaten uttrykker dette også som en utfordring, og fremlegger at perimetersikringen vil også svekke friheten til de som har behov for å kjøre til inngangspartier innenfor perimeteret. Med andre ord, vil man ved etablering av perimetersikringen ha et stort område som vil være utilgjengelig, spesielt for personer som ikke har HC-kort (parkeringsstillatelse for forflytningshemmede).

Et annet dilemma som blir presentert er inngrep i kulturminnevern. Ifølge informant 3, vil sikringstiltakene rundt det nye regjeringskvartalet berøre vernebygg, spesielt høyblokken i forhold til hva som er nødvendige sikringstiltak, kontra hva som er kulturminnefaglig anbefalt når det gjelder vern av bygg. Det vil slik være en avveining av hvor mye man klarer å bevare

og gjenskape høyblokken som kulturminne kontra nødvendige sikkerhetstiltak, sluser, gjennomganger, fasader og spesielt inngangspartier i høyblokken. Dermed må man vurdere konsekvensene for kulturminner av sikringstiltakene som foreslås eller ønskes å gjennomføre.

Ut ifra beskrivelsene ovenfor kan det tolkes slik at informantene opplever en del dilemmaer ved innføring av sikringstiltak innenfor perimeteret. I motsetningen til beskrivelsene ovenfor, presiserer informant 2 også at sikringsarbeidet i regjeringskvartalet er ikke så dilemmabasert. Formålet med prosjektet har vært å hele tiden gjøre det som finnes så bra som mulig og ivareta sikkerheten, samtidig som man beholder åpenheten og tilgjengeligheten. Følgelig forutsetter informanten at det er gitt noen premisser i arbeidet med sikkerhet og det skal være der. Dermed er det ingen diskusjoner rundt dette. Oppgaven er dermed å finne gode løsninger som ivaretar åpenheten, tilgjengeligheten og sikkerheten ved å gjøre det beste ut av situasjonen som blant annet benytter arkitektur til å skape integrerte tiltak.

4.5. Oppsummering av analysens funn fra det empiriske materialet

Innenfor sikringsarbeidet oppstår ofte problemstillinger rundt sikkerhet og andre viktige verdier som må avveies. Som ovennevnt må verdiene sikkerhet, tilgjengelighet og åpenhet hensyntas ved gjenoppbyggingen av nye regjeringskvartalet. Denne prosjektet har vært et viktig byutviklingsprosjekt for Oslo. Samtidig som det har stor betydning nasjonalt, ettersom det nye regjeringskvartalet vil presentere hvordan Norge generelt, og hvordan vi har håndtert terroranslaget 22. juli i 2022 (Jore et al., 2020, s. 20). På bakgrunnen av presenterte empiri ovenfor, peker funn på seks ulike dilemmaer, ved innføring av sikringstiltak og/eller etablering av ytre perimeteret i og rundt regjeringskvartalet. Disse er som følger;

- Finne en balanse mellom ulike verdier som vi verdsetter, samtidig man sikrer, men ikke lukker. Det vil si, finne en balanse mellom tilgjengelighet, åpenhet og sikkerhet.
- Intensjon vs. bruker opplevelse; det vil si hvordan sikringstiltakene opplevelsesmessig og visuelt fremstå, samtidig som det skal fungere slik at byens og landets borgere føler og opplever åpenhet. Med andre ord, kan man skape mer frykt enn trygghet, for det som oppleves som sikkerhetstiltak påvirker vår oppfatning om hvor trygt det er. Derfor er det antydning at det er subjektivt i forhold til om hva man opplever at disse tiltakene skaper trygghet eller usikkerhet.

- Sikkerhetsdesign vs. sikkerhetspreg innbefatter at dersom man ikke integrerer sikringstiltakene i bybildet eller planleggingen, kan det virke avskrekkende og fiendtlig. Følgelig vil det påvirke både estetikken og funksjonalitet og byområdet kan således bli avlukket, som er det motsatte av demokratiet i Norge.
- Korttids vs. langtidsperspektiv; Regjeringskvartalet er planlagt i langt tidsperspektiv. Derfor er viktig å ta hensyn til usikkerheten som ligger potensielt i langtidspanlegging vedrørende ulike trussel-aktører, angrepsmetoder og forsvarsmuligheter.
- Risikoforskyvning; Når man sikrer et sted eller byrom, kan forskyves risikoen til andre mål med lavere sikkerhetsnivå. I den forbindelse, kan sikring av regjeringskvartalet føre til at risikoen kan forflyttes til andre potensielle symbolske mål som for eksempel Slottet og Stortinget, eller andre sivile mål som ulike gater og plasser hvor folk ferdes og samles.
- Berøringen med kulturminnevern; Det har vært en avveining av hvor mye man klarer å bevare og gjenskape høyblokken som et kulturminne kontra nødvendige sikkerhetstiltak, sluser, gjennomganger, fasader og spesielt inngangspartier i høyblokken.

Ovennevnte dilemmaer har blitt presentert både i litteraturen og av informantene under intervjuene. Slike avveininger og/eller dilemmaer kan håndteres ut ifra studiets gjennomgang ved integrering av løsninger i helhetstanken, planleggingen og design av sikringstiltakene helt fra startfasen. Dette kan skape et positivt bymiljø, samtidig som man ivaretar de verdiene man verdsetter. Dette arbeidet bør således gjennomføres ved et godt og tillitsfullt tverrfaglig samarbeid mellom planleggere og byggere. Tilsvarende er det også svært viktig å ha med gode fagpersoner som klarer å ivareta og hensynta sikkerhetsaspektet i byutviklingen. Når det gjelder utformingen av sikringstiltak må både regler og krav som gjeldes følges. Både planleggere og byggere som samarbeider bør ha respekt for hverandres krav og se på totalen og helheten av god løsning, hvor sikkerhet er en del av denne.

5. Drøfting

Denne studien har hatt en målsetting om å få økt forståelse og kunnskap om planleggingen av det nye regjeringskvartalet og etablering av det ytre perimetersikringen i og rundt regjeringskvartalet. I dette kapittelet diskuteres dermed funnene i oppgaven. Diskusjonene er kategorisert etter de tre forskningsspørsmålene;

- 1) Hvordan planlegges de ulike terrorsikringstiltakene i forhold til faktorene estetikk, funksjonalitet og sikkerhet?
- 2) Hvilke dilemmaer har de som jobber med regjeringskvartalet møtt ved planleggingen og utforming av sikringstiltakene i det ytre perimeteret?
- 3) Hvordan håndteres ulike dilemmaene for å oppnå et sikkert, estetisk og funksjonelt byrom?

5.1. Hvordan planlegges de ulike terrorsikringstiltakene i forhold til verdiene estetikk, funksjonalitet og sikkerhet?

I teorikapittelet ble det beskrevet at det offentlige byrom og den sivile befolkningen har blitt mer sårbare mål for terrorangrep de siste 10-20 årene. Når det gjelder sikring av offentlige byrom, benyttes det ulike sikringstiltak for å forebygge terrorisme. Vi ser økt bruk av fysiske tiltak eller virkemidler med et formål om å forebygge terrorhandlinger, samt redusere konsekvensene av det. Blant informantene er det noe ulik forståelse av begrepene terrorsikring og terrorsikringstiltak. Det kom frem at terrorsikring og terrorsikringstiltak er to ulike ord som dekker det samme. Informantene beskriver begrepene som en måte å forebygge et terrorangrep på, samtidig som de reduserer mulighetene for et eventuelt angrep. Noen av informantene presenterte at terrorsikringstiltak ikke bare er fysiske tiltak, men det kan også være etterretning, kontroll av informasjon, teknologiske tiltak, veiledning, m.m. Til tross for at informantene har noe ulik forståelse av begrepene, er det likevel en felles forståelse av begrepene blant dem. Forståelse av begrepet slik som det fremkommer hos informantene, beskriver at terrorsikringstiltak i dette arbeidet anses å være fysiske sikringstiltak i prosjektet om regjeringskvartalet som vises i den ytre perimetersikringen. Som presentert innledningsvis består perimetersikringen av ulike tiltak mot ulike scenarier av kjøretøybårne trusler, inkludert terrorisme. En av informantene i intervjuene knytter derav sikringstiltak som situasjonelle forebyggingstiltak.

Med grunnlag i dette kan man derfor hevde at informantenes forståelse av terrorsikring og/eller terrorsikringstiltak kan ses i sammenheng med situasjonell forebygging. Situasjonelle tiltak i offentlige byrom har blitt svært aktuelt når det gjelder kriminalitetsforebygging for å oppnå

sikkerhet. Det baseres blant annet på at man plasserer ulike fysiske sikringstiltak på forskjellige steder for å forhindre kriminalitet. Eksempler på fysiske sikringstiltak kan være fysiske sperringer og barrierer som eksempelvis pullerter, gjerder og andre tilpasninger i miljøet (Lid, 2022, s. 211; Foshaugen, 2020, s. 22). I lys av dette formidler informantintervjuene at det benyttes pullerter og andre fysiske tiltak som er tilpasset i miljøet for å bevare åpenheten og tilgjengelighet for området, men stenge den alminnelige biltrafikken.

Situasjonell forebygging har to aspekter som hensikt; 1) redusere de fysiske mulighetene, og 2) øke sjansen for at den kriminelle blir sporet opp. I analysen av informantintervjuene ble det tydelig at regjeringskvartalet skal bli et bilfritt område ved å stenge for ukontrollerte kjøretøyer. Varetransport som skal innenfor perimeteret, skal bli kontrollert utenfor byen, og derfra skal varene kjøres direkte frem til regjeringskvartalet og ny kontroll før passering gjennom ytre perimeteret. På denne måten kan man redusere de fysiske mulighetene for eventuelle uønskede handlinger, dersom gjerningsmannen forsøker å angripe med kjøretøybårne. På andre siden, er det også viktig å påpeke at det vil være vanskelig å hindre skadene som kan skje ved et potensielt terrorangrep. Videre er terrorisme heller ikke en form for kriminalitet man kan bygge seg vekk fra. Man kan ved sikringstiltak derimot redusere risikoen for eller forhindre eventuelle terrorangrep. Clark (1980, s. 144) presenterer også hvordan overvåkning kan være et alternativ for å forebygge kriminalitet ettersom det vil øke sjansen for å fange den kriminelle. I gjennomgang av informantintervjuene ble det tydeliggjort at overvåkingstiltak slik som kameraovervåking er vurdert innenfor perimetersikringen, men at det skal overvåkes i henhold til lovverk slik at det ikke påvirker friheten til de som bruker byrommet. I tillegg viser funnene i denne studien at sikringstiltakene i regjeringskvartalet er en helhetstanke og således er sikringsanlegget blir en mer integrert del av byrommet.

En kan med grunnlag i dette argumentere for at regjeringskvartalet sikres ved å benytte det fysiske rommet gjennom arkitektur (Clarke, 1980, s. 139). Man kan eksempelvis iverksette og innføre sikringstiltak som er utformet etter byrommets funksjon og karakter. Utforming av bygninger, byrom og fysiske design bidrar til å legge grunnlaget for aktivitetene som pågår i byrommet (Foshaugen, 2020, s. 159; Clarke, 1980). Dette fremmes også i en av informantintervjuene, der informanten mener at alle byområder har sin egen funksjon og karakter og derfor må byrommet sikres deretter. Ved å bruke det fysiske rommet gjennom arkitektur vil det være mulig å kunne planlegge, utforme og innføre sikringstiltak som både er estetiske og funksjonelle. På en annen side trekker en annen informant fram at man kan innføre

sikringstiltak som er multifunksjonelle og som bidrar til godt bymiljø for de som ferdes i byrommet. I tillegg vil det også gi en merverdi for estetikk og funksjonalitet m.m. I lys av dette, kan en hevde at situasjonelle tiltak som pullerter, bom og gjerder kun har en funksjon. I likhet med dette, uttrykker en av informantene under intervjuene at man kan benytte arkitektfaget til å gjøre noe positivt med sikkerhet, slik som det er gjort med universell utforming. På denne måten vil man utforme sikringstiltak på en estetisk god måte som bidrar til at området blir mer attraktivt og ser estetisk vakkert ut. Denne tankegangen baseres slik på CPTED forebyggingsstrategien, som går ut på at sikringstiltak kan designes på en «vennlig måte» for å skape sikkerhet og redusere kriminalitet. Slik som det er presentert i teorien, brukes denne strategien i planleggings- og utbyggingsfaser av for eksempel byrom og nabolag (Cozens & Love, 2015, s. 395).

CTPED - konseptet inkluderer at planlegging og design av omgivelsene har en rolle for områdets trygghet, og planlegging kan dermed benyttes for å skape sikkerhet og redusere kriminalitet (Cozens, 2002; Cozens & Love, 2015). Her er formålet å designe sikringstiltak på en «vennlig» måte, slik at det fremtres veldig usynlig. I den sammenheng presenterer funn av studien at sikringstiltakene skal integreres i landskapsplanen, møbleringsplaner, benker, sykkelparkeringer, strukturer, murer, beplantning, terreng, fordypning og kunst. Målet med perimetersikringen er at det skal synes minst mulig og at området skal fremstå så åpent, vennlig og tilgjengelig som overhodet mulig. Videre, skal det ikke se ut som en festning med sperringer eller hindringer. Man kan derav tolke det slik at sikringstiltakene i regjeringskvartalet er inspirert av CPTED-tanke gangen. Videre er denne strategien pålagt i lovverket for arkitekter, utbyggere og kommuner som jobber med kriminalitetsforebyggende i sine planleggingsprosesser (Foshaugen, 2020, s. 160). Beskrivelsene ovenfor inkluderer slik prinsippene i CTPED-strategien; naturlig overvåkning, naturlig kontroll tilgang og forsterket territorium for å oppfylle teorien om «defensible space». En slik utforming disse tre faktorene bygger seg på, fører også til at en mulig kriminell/lovbryter har større sjanse å bli sett, noe som også samsvarer med situasjonell forebygging.

Regjeringskvartalet er et viktig symbol for demokratiet vi har, og står for de verdiene i det norske samfunnet. Med grunnlag i dette kan en hevde at byrommet blir godt vedlikeholdt og ivaretatt. Vedlikehold er en av faktorene i prinsippene til Newman (1972) som går ut på at det vil være mindre attraktivt for en kriminell å begå kriminalitet i et vedlikeholdt område enn på et sted som ikke blir tatt vare på. En kan dermed argumentere for at ettersom regjeringskvartalet

har blitt utsatt for terrorangrep tidligere, vil stedet gode vedlikeholdsrutiner nå enn tidligere. Eksempelvis ved at det vil være kontrollsenter for varebiler utenfor sentrum og ved perimetersikringen.

Slik som det er beskrevet ovenfor, består de to ovennevnte forebyggingsstrategiene av ulike måter å forebygge kriminalitet og terrorisme på. Til tross for det, har begge strategiene en metode til felles og det er å benytte det fysiske utformingen til å skape sikkerhet og trygghet i det offentlige byrom. På bakgrunnen av det som er presentert i empirien og ovenfor, kan det dermed argumenteres for at ved å integrere sikkerhet og sikkerhetstiltak i planleggingen kan man innføre sikringstiltak som vil være et naturlig og integrert design i byrom. Eksempelvis integrere sikringstiltak i form av estetiske bymøbler (som benker, beplantning, m.m.) og dekorasjon/kunst, er en positiv måte å innføre sikkerhetstiltak på. Det estetiske kan også være en måte å ufarliggjøre sikringstiltakene på, i betydning å unngå assosiasjoner til frykt. I tillegg vil man innføre sikringstiltak som glir inn i bybildet og ser mer estetisk vakre ut på. For øvrig vil man også få muligheten til å planlegge sikringstiltak etter byrommet og/eller stedets funksjon og karakter. Med andre ord, vil sikringstiltakene være funksjonelle og fungerer etter byrommets funksjon og karakter. Tilsvarende, vil det gi et åpent og tilgjengelig bybilde, i tillegg til at det er sikkert og trygt.

I motsetningen til dette, vil de innførte sikringstiltakene også ha ulike innvirkninger i et offentlige byrom. I denne forbindelsen er det snakk om hvordan sikringstiltakene har innvirkning på funksjonalitet og estetikken i Oslo Sentrum. Funn i empirien i denne studien viser at det er helt avhengig av sikringstiltakenes utforming. Derfor er det svært viktig å ha med gode fagpersoner som klarer å ivareta og hensynta sikkerhetsaspektet i byutviklingen. Når det gjelder utformingen av sikringstiltak, er det sentralt at regler og krav som gjelder forstås. Dette er en arbeidsprosess hvor det er viktig å ha et godt og tillitsfullt samarbeid mellom de som utformer og designer anleggene og de som setter opp regler og krav. I tillegg til dette, spiller risikoanalyse en stor rolle for innføring av sikringstiltak. Terroranslaget 9/11 førte til at urban planleggingen ble utviklet som et sentralt arbeid for risikostyring av terrorisme (Lid, 2022, s. 211). Alle virkemidlene, det vil si tiltakene og aktiviteter som benyttes for å håndtere og styre risiko, inngår i risikostyringen (Njå et al., s. 20). Innen risikostyring må organisasjoner og myndigheter gjennomføre risikoanalyser, der verdiaspektet alltid er involvert. Verdier knyttet terrorangrep er omfattende og mer utfordrende enn verdier knyttet til vanlig risiko. Derfor er det viktig at organisasjoner og myndigheter utfører risikoanalyser og/eller risikovurderinger,

der ulike verdier som ønskes å beskytte blir hensyntatt (Stranden, 2019, s. 116; Jore, 2017, s. 1555-1556). Dette kommer til uttrykk i empirien. Informantintervjuene presenterer at innen kunnskap om risikoanalysearbeidet er det viktig å ha en god vurdering av hvilke risikoer man står ovenfor for å kunne utarbeide gode sikringstiltak som er integrert i bybildet. Videre kommer det også frem at sikkerhetsrådgivere som jobber med prosjektet nytt regjeringskvartal har utarbeidet diverse sårbarhetsvurderinger og/eller risikovurderinger henseende til ulike risikoer som kan oppstå og deretter systematisert hvilke sårbarheter man har. I tillegg til dette er andre verdier som eksempel fritt, estetisk og funksjonelt tatt hensyn til risikovurderingene i risikoanalysearbeidet. En kan derfor hevde at det er enklere å utforme sikringstiltak etter verdiene, dersom andre verdiene enn sikkerhet også er tatt i betraktning i risikovurderingene. Man andre ord kan man dog utforme eller planlegge sikringstiltak som både er funksjonelle og estetiske ved at man vet hvilke risikoer og sårbarheter vi står ovenfor, samt hvilke verdier man ønsker å beskytte og/eller ivareta. Hvilke verdier man ønsker å ivareta, påvirker også hvilke tiltak mot terrorisme som vurderes å være relevant og hvilke ressurser som bør beskyttes (Jore, 2017, s. 1555-1556). På bakgrunnen i dette, viser funn i studien at det er mulig å kombinere nok sikkerhet med andre verdier slik som åpenhet, tilgjengelighet, estetikk og funksjonalitet.

5.2. Hvilke dilemmaer har de som jobber med regjeringskvartalet møtt på ved planleggingen og utforming av sikringstiltakene i det ytre perimeteret?

Sikringsarbeidet og/eller forebyggingsarbeidet slik som dette, baseres betydelig på verdivalg og verdivurderinger. Dette betyr at når organisasjoner og myndigheten innfører nye tiltak for å styrke samfunnssikkerheten og beredskapen, må de ta hensyn til ulike verdier som man verdsetter i et demokratisk samfunn. Når det gjelder regjeringskvartalet prosjektet skal verdiene sikkerhet, åpenhet og tilgjengelighet/effektivitet ivaretas ved sikringen. I gjennomgang av informantintervjuene ble det belyst at sikring har vært en vesentlig faktor i planleggingen av det nye regjeringskvartalet, og har påvirket mange av løsningene. Videre ble det fremhevet at sikring av regjeringskvartalet er svært forskjellige fra andre offentlige byrom på bakgrunnen av at perimetersikringen i regjeringskvartalet er svært omfattende og vil berøre mange ettersom det skal bygges midt i Oslo Sentrum. Av denne grunn vil beslutningstakere således stå ovenfor ulike dilemmabasert valg, når de prøver å finne en balanse mellom ovennevnte verdier. I denne forbindelsen uttrykker en av informantene at det alltid vil være kompromisser rundt landskapsarkitektur og sikkerhet. Man bør derav jobbe med å planlegge og utforme sikringstiltak som gir byrommet andre kvaliteter enn kun sikkerhet. Dette samsvarer med Engen et al. (2021, s. 417) som hevder at sikringstiltakene alltid har en dobbel funksjon.

Det kan på den ene siden skape trygghet, mens på andre siden kan det begrense friheten for befolkningen (Engen et al., 2021, s. 417).

Det må således gjøres verdivalg og prioriteringer i arbeid med å sikre at en by både er åpen, trygg og fri. I den forbindelse er det være rimelig å si at det oppstår noen utfordringer knyttet til de demokratiske verdiene åpenhet og frihet. Behovet for sikring for å gi sikkerhet vil dermed gå på bekostning av friheten og åpenheten, samt fordre et dilemma (Engen et al., 2021). I teorikapittelet ble det beskrevet at det er en rekke dilemmaer knyttet til sikring av regjeringskvartalet. I gjennomgangen av informantintervjuene ble det tydelig at det er også en rekke andre dilemmaer som oppstår i arbeidet med sikring av regjeringskvartalet. I tillegg viser resultatene fra informantintervjuene hvordan de som jobber med regjeringskvartalet håndterer disse dilemmaene, noe som ikke er vist tidligere i forskningen. Det kom for det første frem hvordan man finne en balanse mellom verdiene sikkerhet, tilgjengelighet og åpenhet, der en av informantene trekker frem «*hvordan finne en balanse som ivaretar bylivs funksjonene og kvaliteter, samtidig som å sikre, men ikke lukke*». Med bakgrunnen i dette kan man hevde at, det vil være det mest forventede og anerkjente dilemmaet ved sikring av regjeringskvartalet.

Ett av målene med prosjektet om nytt regjeringskvartal, er å stenge området for ukontrollerte kjøretøy, slik at det fremstår åpent og inviterende for myke trafikanter (Jore et al., 2020). Med hensyn til dette, kan det derfor argumenteres for at dersom prosjektet ikke klarer å ivareta disse verdiene, kan innføring av sikringstiltak og kameraovervåkning innskrenke friheten. En av informantene presenterer dette således som et dilemma mellom sikkerhet og frihet. Når det gjelder sperringer i form av sikringstiltak og kameraovervåking, og hvordan det kan ha en innvirkning på friheten, blir Youngstorget trukket frem som et eksempel under intervjuene. En konsekvens av dette kan være at det vil føre til begrenset bevegelsesfrihet, yringsfrihet og rett til privatliv. En annen faktor som også er viktig å poengtere, er at det vil forekomme begrensninger i fremkommeligheten av varelevering og effektiviteten til viktig grupper med spesielle behov. Videre trekker en av informantintervjuene frem at det kan svekke friheten til de som har behov for å kjøre til inngangspartier innenfor perimeteret. I lys av dette presenterer teorien at det å finne en balanse mellom ulike verdier vil alltid være utfordrende ved beslutning av risikoreducerende tiltak. Det finnes få studier som sier hva som fungerer og hva som er balansert sikring som ikke påvirker de verdiene man ønsker å beskytte. Det vil alltid være ukjent eller ikke sikkert om en beslutning som er tatt, er riktig eller ikke (Jore, 2019; Van Um og PISOIU, 2015). En kan dermed argumentere for at man kan ikke alltid beskytter alt det man

ønsker og derfor må man akseptere at noen verdier blir mindre prioritert enn for eksempel sikkerhet. Når det gjelder sikkerhet og frihet, er dilemmaet også at disse to verdiene kan ikke oppfylles fullt ut samtidig. Derfor er det umulig å være 100 prosent sikker, og samtidig ha 100 prosent frihet.

I motsetningen til dette, trekker en av intervjuinformantene frem at *«det vil være noe overvåking, men det vil ikke gi en opplevelse av mindre frihet»*. Dette ble også beskrevet i teori kapitlet om at overvåking, ved hjelp av kamera, droner og skiltgjenkjenningsteknologi bør ikke begrense befolkningens ytringsfrihet, personvern og demokratisk. Følgelig bør tiltakene designes og utformes på en god måte, slik at det ikke skaper unødvendig trygghet, bekymring eller uro hos befolkningen (Jore et al., 2020, s. 17). I likhet med dette, uttrykker en av informantene under intervjuene at de som jobber med regjeringskvartalet har forholdt seg til lovverkene, som sier om hvor mye man kan overvåke. Det skal slik ikke oppstå dilemma rundt overvåking som kan begrense friheten til menneske i Oslo Sentrum. På en annen siden, må man akseptere en viss sårbarhet for å kunne fortsette å leve slik som vi ønsker og ha trygghet i samfunnet, og det bør derfor forventes økt form for overvåking i samfunnet i fremtiden. I den sammenheng antyder Hammerlin (2011, s. 31) at samfunnet utvikler seg mot et mer kontrollert og overvåket samfunn, og at det er befolkningen som må sette grensene. Basert på dette, er det rimelig å si at ettersom regjeringskvartalet har vært utsatt for et terroranslag tidligere som rystet den norske befolkningen og samfunnet, man være villig til å akseptere noe for overvåking.

I teorien ble terrorisme beskrevet som en ufrivillig risiko samfunnet blir utsatt for, og som fremtres totalt uakseptabelt for de aller fleste, uansett hva motivet måtte være. Noe som fører til at vi aksepterer enkelttiltakene myndighetene ønsker å iverksette for å forebygge terrorhandlinger. Angsten og frykten vi har for terrorisme medfører til at vi lettere aksepterer sikringstiltak som kan begrense vår individuelle frihet. Slik vi har gjort med tiltakene ved flyplasser, der vi har forståelse for hvorfor tiltakene er innført og det ikke påvirker oss direkte (Salter, 2010, s. 187-188). I den sammenheng viser resultatene fra intervjuene at vi har lært oss å leve med sikringstiltak i byene og vår toleranse for det er enda større enn tidligere. Vi aksepterer og tilpasser oss dermed sikringstiltakene både i form fysiske sperringer og overvåkingen mer nå enn tidligere. En årsak til dette kan for det første være at de innførte fysiske tiltakene er blitt forstått, diskutert og vurdert om hvordan de fysisk og visuelt skal fremstå i byen, både i forskningen og media, slik som en av informantene presenterer. Staten prøver videre å fortelle alle i samfunnet hvorfor den primære organisasjonen i staten og/eller et

offentlig byrom må sikres ved å blant annet oppdatere befolkningen om sikkerhetssituasjonen ved meddelelser fra blant annet Politiets Sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetstjeneste via nyhetssendinger i radio, tv og på internett. For det andre, kan det også være på grunn av terrorangrepene mot vestlige byer de siste årene. Flere drepte, mange skadde og frykt i befolkningen fra tidligere hendelser spiller inn. Med grunnlag i dette, kan en argumentere for at de aller fleste i samfunnet vil akseptere sikringstiltakene grunnet 22. juli hendelsen. Videre kan vi ikke akseptere at en hendelse slik skjer igjen.

Ifølge Olsen et al. (2007, s. 77) er et paradoks som oppstår i sikkerhetsarbeidet at gode forebyggende tiltak kan medføre til en urealistisk følelse av økt sikkerhet. Sett i et slikt lys, kan en derfor hevde at tiltenkte sikringstiltak som innføres ikke vil fungerer slik som det er forventet, ettersom effektiviteten til sikkerhetstiltakene ikke kan måles. Jore et al. (2020, s. 16-17) skriver man aldri kan tenke og designe vekk at tiltakene kan virke fiendtlige og skape frykt, når man planlegger en slik sikringsregime for regjeringskvartalet. Design, utforming, antall og tetthet på sikringstiltakene kan ha en betydelig innvirkning for hvorvidt publikum kan oppleve tiltakene som trygghetsskapende eller fryktgenererende (Jore et al., 2020, s. 15). Under intervjuene presiseres det at dersom sikringstiltakene ikke integreres i planleggingen og/eller bylandskapet, kan det bli betydelig stygt og fiendtlig, noe som vil påvirke både estetikken og funksjonaliteten i byrommet som vil således virke avlukket. Basert på dette, opplever de som jobber med regjeringskvartalet et paradoks mellom sikkerhetsdesign og sikkerhetspreg. Dette henger også med man integrerer sikkerhet i planleggingen i forhold til andre verdier, uten at sikkerhet trumfer alt. I et slikt lys, bør beslutningstakere og planleggere ta hensyn til andre verdier som er viktige for byutviklingen til tross for at sikkerhet og trygge byer er svært viktig. For at en by føles ikke trygg og sikkert, dersom det ikke er attraktiv vakre å ferdes gjennom og funksjonelle.

Som presentert i teorien kan et sterkt sikkerhetspreg virke avskrekkende på publikum og varsler at man må holde seg vekk fra stedet. Videre vil ved sperring av gater endre trafikkmønstret til ulike trafikanter i Oslo sentrum, og det kan føre til tomme rom bak sperringene (Jore et al., 2020, s. 16-17). Funnene fra informantintervjuene viser at sikringstiltakene vil berøre befolkningen i byen og landet, det vil si at både gående, syklende og kjørende vil bli berørt av tiltakene. I tillegg til dette, påvirkes også viktige samfunnsfunksjoner, virksomheter og institusjoner slik som VG, Høyesterett, Oslo Tingrett, forskjellige trossamfunn og Youngstorget i ulik grad etter hva slags sikringstiltak som vil benyttes (Jore et al., 2020, s. 16). En konsekvens

av dette kan være at det vil gi oss mindre grad av sikkerhet og frihet, og resultere i tomme byrom. Et paradoks som understrekes av de som jobber med regjeringskvartalet, er således hvordan sikringstiltakene fremstår visuelt og opplevelsesmessig. I likhet med dette, vitner Olsen et al. (2007, s. 77) dilemmaet om å implementere forebyggende sikringstiltak og redusere intelligens samfunnets sårbarhet. Som tidligere nevnt, kan en derfor hevde at sikringstiltakene kan skape mer frykt enn trygghet og kan virke som påminnelse om nødvendigheten av slik tiltak ved at de gripper inn i bybildet. Det finnes derfor en antydning om det er subjektiv i forhold til om hva som opplever at disse tiltakene skaper trygghet, eller om man blir mer usikkerhet når man utsettes for dem, eller er i berøring og kontakt med dem. En av informantene fremmer dilemmaet slik «det ligger et estetisk dilemma mellom frihet og kontroll/sikkerhet».

Hva konsekvensene av sikringstiltakene innenfor perimeteret kommer til å være, og hvordan borgerne kommer til å oppfatte de, er usikkert. Man må derfor alltid vurdere og være bevisst dette dilemmaet. Med andre ord, bør man være bevisst av all bruk av sikringstiltak i forhold til omfanget av, hvilke konsekvenser det kan gi og ikke minst hvordan det vil oppleves av borgerne. I dagens samfunn blir befolkningen dessverre stadig mer bekymret for risiko. Det at befolkningen kommer til å se betydelig mange sikringstiltak over alt i og rundt regjeringskvartalet, gjør at området kan oppfattes mindre åpent og tilgjengelig. Ikke minst kan det virke lite betryggende å være i byrommet. Sett i slikt lys, bør myndigheten og involverte fagfolk ta hensyn til de sosiale psykologiske forholdene om hvordan befolkningen kommer til å oppleve de innførte sikringstiltakene, både i regjeringskvartalet og andre offentlige byrom. På den andre siden, kan sikringstiltakene virke betryggende, trolig på bakgrunnen av det regjeringskvartalet har erfart tidligere (Jore et al., 2020, s. 15).

Coaffe et al. (2009, s. 343) antyder at det er viktig å bearbeide de grunnleggende årsakene til terrorisme, istedenfor for å fokusere på reaktive tiltak i form av fysisk beskyttelse av offentlig byrom (Coaffe, 2009, s. 343). For å kunne gjort dette, er kunnskap dermed et sentral aspekt som må stadig utvikles for å kunne forstå samfunnets sårbarheter og identifisere passende risikoreduserende tiltak. Det er derfor viktig at myndighetene prioriterer våre forebyggende aktiviteter (Olsen et al., 2007, s. 77). Dilemmaet som fremkommer for de som jobber med regjeringskvartalet i denne sammenheng, er at det kan være umulig å identifisere alle former for trusler, spesielt når et objekt sikres i langtidsperspektiv. Regjeringskvartalet er planlagt langt i 100-årstidsperspektiv, der tiltakene i perimetersikringen er mot ulike scenarier av kjøretøybårne trusler, inkludert terrorisme (Jore et al., 2020; Meyer et al., 2015). Slik som det

er gjennomgått i denne studien, har kapasitet og evne til å tilpasse seg innført sikringstiltak og derav nye metoder å angripe på. Det som anses som et trusselbilde i dag, vil ikke nødvendigvis eksistere om for eksempel ti år.

Det er slik at man ofte sikrer et sted etter hvilke hendelser som har der inntruffet tidligere. Ettersom regjeringskvartalet en gang tidligere har vært utsatt for kjøretøybårne angrep, skal det sikres mot kjøretøybårne trusler. I den forbindelse, uttrykker en av informantene under intervjuene at man må kunne identifisere og potensielt se langt nok frem for kunne å se flere former for trusler, samt ikke tenke bare på enkeltscenarier. I tillegg må man også forholde seg til risikoelement som ikke var for noen år siden. Dersom de som arbeider med regjeringskvartalet kun jobber med terrorsikring og sikringstiltak rettet mot en kjent metode, fører det til at man ikke tar hensyn til nye former for trusler og endringer i risikobildet. En kan dermed argumentere for at en slik form for terrorsikring vil kanskje redusere risikoen for en type terrorangrep og bidra til økt sikkerhet i og rundt regjeringskvartalet per i dag. Det vil dog tvert imot ikke gi oss samme sikkerheten og beskytte oss like mye om for eksempel 5-10 år. Samtidig som det vil føre til en reduksjon av befolkningens frihet, men likevel ikke gi en økt grad av sikkerhet. På den andre siden, belyser funn fra informantintervjuene at sikkerhetsrådgivere har utarbeidet diverse sårbarhetsvurderinger henseende til ulike risikoer som kan oppstå og deretter kategoriserer etter hvilke sårbarheter man har. Sikringstiltakene er dermed basert på vurderingene for å kunne bekjempe uønskede hendelser. I tillegg til dette, fremhever en av informantene at de hendelsene man ikke klarer å sikre seg mot, må eventuelt vurderes og avklares med Kommunal - distriktsdepartementet. Ut ifra dette kan en hevde at man ikke kan sikre seg mot alle slags uønskede hendelser, og man må akseptere og leve med viss risiko i samfunnet.

Forskeren Clarke (1980, 1992) som utviklet og introduserte situasjonell forebyggingsstrategien viser til problemet med «displacement» i sin teori. Det handler om at situasjonell forebygging av et område kan føre til at den potensielle kriminaliteten forflyttes til et annet område, eller at de samme lovbrøttere opererer på en måte et annet sted (Clarke, 1980, s. 140; Bjørge, 2011, s. 49). Forflytning eller displacement sies å være den mest vanlige kritikken mot situasjonell forebygging. Dette kan forstås som en risikoforskyvning i risikostyringen. En konsekvens av dette kan være at ved å sikre regjeringskvartalet, så kan andre steder som eksempelvis Slottet eller Stortinget, eller sivile mål slik som ulike gater og plasser hvor folk ferdes og samles, anses som potensielle mål (Jore et al., 2020, s. 18). Denne forskyvningen ble også utpekt som et

paradoks under intervjuene. Vi har de ti siste årene sett at risikoforskyvingseffekten går fra harde til myke terrormål i de europeiske byer. Med grunnlag i dette, er det derfor viktig at sikringstiltakene som innføres i regjeringskvartalet må ses som en del av større sammenheng slik at det ikke lages andre sårbarheter utenfor perimetersikringen. Videre, er det også viktig at andre viktig statsfunksjoner og attraktive byområder som kan anses som terrormål, blir tatt hensyn til for fremtidige risikovurdering i risikoanalysearbeidet.

Samfunnssikkerhet omhandler hvilke verdier man ønsker å prioritere (Engen et al., 2021, s. 425). Når en innfører tiltak vil det gå på bekostning av andre verdier og interesser i samfunnet for å ivareta sikkerheten (Jore et al., 2020; Meyer et al., 2015). I analysen av informantintervjuene ble det tydelig at sikringstiltakene ikke kun påvirker verdier som åpenhet, tilgjengelighet, estetikk og funksjonalitet. Det har også innvirkning på historiske verdier, slik som kulturminnevern i forhold til høyblokken, og sikringstiltakene rundt nye regjeringskvartalet vil berøre vernebygg, spesielt høyblokken. Informanten uttrykker således at det vil være en avveining av hvor mye man klarer å bevare og gjenskape høyblokken som kulturminne kontra nødvendige sikkerhetstiltak, sluser, gjennomganger, fasader og spesielt inngangspartier i høyblokken. Høyblokken har hatt en svært viktig historie for utviklingen av lokalsamfunnet, og har derfor en stor verdi for Oslo sentrum. Det ønskes imidlertid at sikringstiltakene ikke berører viktig kulturminner som har vært en del av historien vår. Samtidig som det kan anses som en viktig ressurs for byutviklingen vår og er identitetsskapende.

5.3. Hvordan håndteres ulike dilemmaene for å oppnå sikkerhet, estetikk og et funksjonelt byrom?

Diskusjonen ovenfor viser at ved utforming, planleggingen og innføring av sikringstiltak i regjeringskvartalet er svært viktig å ha et lederskap og et tverrfaglig samarbeid samt finne en balanse mellom sosiale, fysiske og organisatoriske verdier (Illum & Hansen, 2019, s. 30). Samtidig vil andre urbane verdier slik som estetikk, funksjonalitet og tilgjengeligheten også bevares. Dette betyr med andre ord at de ovenfor nevnte dilemmaene som vil oppstå ved innføring av sikringstiltakene, kan løses ved et tverrfaglig samarbeid mellom relevante fagfolk. Det vil si sikkerhetskoordinatorer, landskapsarkitekter, byplanleggere, arkitekter og m.m. Som tidligere presentert er det å finne en balanse mellom ulike verdier når man sikrer et objekt svært utfordrende ved beslutning av risikoreducerende tiltak. Når man prøver å løse og/eller håndtere noen dilemmabasert problemstillinger, finnes det ingen riktige og/eller gale svar (Olsen et al., 2007, s. 74). På grunn av den enorme endringen i trusselbildet, er det dessverre slik at vi har

behov for flere sikringstiltak for å kunne få den tryggheten og sikkerheten vi ønsker. Det ønskes imidlertid at utfordringer og/eller dilemmaer som vil oppstå ved planleggingen og innføring av slike tiltak løses, tross for at vi ikke vet om det er riktig eller ei. Videre, slik som det ble uttrykt i diskusjonene ovenfor for å kunne leve i et trygt og sikkert samfunn, må man bare akseptere et visst sikringstiltak. På en annen side, dersom man ønsker å leve i et demokratisk, altså fritt og åpent byrom, har man et visst ansvar og man må akseptere noen sårbarheter.

Sikringsrisiko slik som terrorisme håndteres på tvers av organisatoriske og sektorielle linjer. Sikkerhetsarbeidet handler således om samarbeid mellom alle samfunnsaktører; offentlige og private virksomhet, organisasjoner og individ. Stranden (2019, s. 208) påpeker dermed at det er behov for et tverrsektorielt og grenseoverskridende samarbeid og regulering for å få en balansert og helhetlig tilnærming. Med hensyn til dette, viser funnene fra informantintervjuene at for å kunne håndtere de ulike utfordringene og/eller dilemmaene som oppstår ved innføring av sikringstiltak som gir mellom de rigide stengslene, samt skape et bymiljø, er det behov for et godt og tillitsfullt tverrfaglig samarbeid mellom planleggere og byggere. Det er derfor viktig å ha med gode fagpersoner som klarer å ivareta og hensynta sikkerhetsaspektet i byutviklingen. Når det gjelder utforming av sikringstiltak, er det viktig at regler og krav som gjelder forstås. Under en slik arbeidsprosess som beskrevet ovenfor, er det viktig å ha et godt og tillitsfullt samarbeid mellom de som utformer og designer sikringstiltakene og/eller anlegget, og de som setter opp regler og krav. På denne måten vil landskapsarkitekter eller arkitekter som utformer og plasserer sikringstiltak i gater og byrom, få muligheten til å stille spørsmål og utfordre de som har skrevet. Man kan dog fortolke kravene slik at det skal bli humane innretninger, som gjør at hverdagslivet blir akseptabelt å leve med. I likhet med dette, presenterte en av informantene under intervjuene at planleggere og byggere som samarbeider bør ha respekt for hverandres krav og se på totalen. Det vil si, finne en helhetlig god løsning, hvor sikkerhet er en del av det. Ved et slik samarbeid vil man søke etter løsninger og designe sikringstiltak som bidrar til et positivt og godt bymiljø. Det vil si, en bystruktur som er både estetisk og funksjonell, uten at det oppleves som en barriere eller hindring.

På bakgrunnen av terroranslaget 22. juli mot regjeringskvartalet, forstår befolkningen i samfunnet viktigheten av sikkerheten, og at det blir høyt prioritert. For å kunne få sikkerhet til å henge sammen med andre verdier som estetikk, funksjonalitet, åpenhet og tilgjengelighet, er det rimelig å bruke integrerte sikringstiltak eller bruke forebyggingsstrategiene, CPTED og situasjonell forebygging. Slik som det ble lagt frem i empirien og diskusjonene ovenfor, vil

man ved å integrere sikringstiltakene i bybildet og landskap/planleggingen, og ved å benytte det fysiske byrommet vil også innføre og utforme sikringstiltak som byrommet andre kvaliteter enn kun sikkerhet. Ut ifra dette kan en også hevde at sikringstiltakene vil oppleves og oppfattes som noe positiv og åpent. Eksempelvis dersom man benytter landskapsarkitektur, kunstinntallasjoner, benker og blomsterbed, m.m. Slike tiltak kan også anses som multifunksjonelle der hovedmålet er å sikre, men brukes for byrommet til å se estetisk fint ut.

I tillegg til dette, er det også viktig å poengtere at hvordan de ulike utfordringene og dilemmaene håndteres er helt avhengig av beslutningstakere. Dette baseres på hvilke ressurser de ønsker å beskytte, og hvordan de velger å prioritere de ulike verdiene. Det er viktig å forutse at perimetersikringen er etablert av hensikt til å hindre at kjøretøybårne trusler, og det er heller ikke unaturlig å tenke seg at trusselbildet vil kunne endre seg i fremtiden (Jore et al., 2020, s. 5). Med grunnlag i dette, er derfor svært viktig å ha en god vurdering av hva som faktisk er risiko og at endringene i trusselbilde som kan forekomme om for eksempel 10-20 år tas i utgangspunkt i vurderingene. På denne måten vil således sikringstiltakene utformes mest mulig skånsomt, slik at det fungerer etter hensikten over lang tid. I likhet med dette, hevder Coaffe et al. (2009, s. 343) at det kreves å undersøke de grunnleggende faktorene og motivasjoner som henligger bak terrorisme, dens taktikk og målvalg. Det vil sette beslutningstakere og planleggere i bedre posisjon til å utvikle mer nyanserte sikkerhetsstrategier (Coaffe, 2009, s. 343). Når det gjelder byplanleggingen og/eller arkitektur, er det betydelig utfordrende å utvikle en mer nyansert og refleksiv forståelse av tiltak mot terror og sikkerhetspolitikken (Coaffe, 2009, s. 353).

I den forbindelse, slik som det er belyst både i empirien og diskusjonen ovenfor, er det svært viktig å ha en god risikovurdering i risikoanalyseprosessen som gir oss et helhetlig bilde av situasjon og bredere forståelse av både risikoen og trusselbildet. Som det ble nevnt innledningsvis i dette delkapittelet, vil man gjennom et tverrfaglig samarbeid, der alle aktuelle fagfolk er involvert i arbeidet og samarbeider på en tillitsfull måte kunne håndtere ulike dilemmaene og avveininger som vil oppstå ved innføring av sikringstiltak i regjeringskvartalet. På en annen side, er det også viktig å påpeke at man ikke klarer å håndtere dilemmaene hundre prosent, også på bakgrunnen av at effektiviteten og konsekvensene av sikringstiltakene som vil innføres kan ikke måles. Derfor må de som jobber med prosjektet om et nytt regjeringskvartal hensynta denne usikkerheten i vurderingene. Alt i alt kan de som jobber med prosjektet håndtere utfordringer og ta klarere beslutninger under et dilemma ved å avsette tilstrekkelig og god tid

til gjennomgang, diskusjoner og ha et mer langsiktig syn på planleggingen for å analysere hva som faktisk er god løsning for lokale forhold. Dette kan bidra til en bedre balansert risikostyring som beskytter allmennhetenes interesser. Sist og ikke minst, påpeker en av informantene at vi trenger å utvikle dette som et fag, slik at verdiene integreres i planleggingen.

6. Konklusjon

Denne studien har forsøkt å belyse hvordan man kan finne en balanse mellom et estetisk, funksjonell og sikkert byrom. Ved å benytte en kvalitetsmetode gjennom intervju har denne studien lagt vekt på å klargjøre planleggingsprosessen til terrorsikringstiltakene i perimetersikringen, hvilke dilemmaer som har oppstått ved planleggingen av dem, og hvordan de ulike dilemmaene kan håndteres.

Ved fullføringen av studien ble det for det første tydeliggjort at man må planlegge sikringstiltak som både er sikre, funksjonelle og ser estetisk vakre ut. Samtidig som det bidrar til økt sikkerhet, bør sikringstiltakene integreres i planleggingen og designen. Det er viktig at planleggere og designere av sikringsanlegget benytter utforming av byrommet for å utforme og planlegge sikringstiltak som er tilpasset bymiljøet. Dette kan gjennomføres ved å benytte forebyggingsstrategiene CPTED og situasjonell forebygging, som dreier seg om å bruke det fysiske utformingen til å skape trygghet og sikkerhet i det offentlige byrom. På denne måten, vil sikringstiltakene fungere etter hensikt og virker ikke ukjent fra områdets bymiljø. For det andre kom det frem at ved integrering av sikkerhetsløsningene og/eller sikringstiltakselementene fra planleggings- og driftsfasen, kan man designe og utforme sikringstiltak på en vennlig måte for å skape sikkerhet og forebygge eventuelle angrep. I den forbindelse, skal sikringstiltakene integreres i landskapsplanen, møbleringsplaner, benker, sykkelparkeringer, strukturer, murer, beplantning, terreng, fordypning og kunst. På denne måten vil planleggere og designere av sikringstiltakene i regjeringskvartalet få muligheten til å innføre sikringstiltak på en estetisk god måte og bidra til et positivt bymiljø. I lys av dette, viser denne studien at man kan tilsvarende innføre multifunksjonelle sikringstiltak som har flere funksjoner enn kun å skape sikkerhet. Slike tiltak vil dermed berike byen med gode kvaliteter og gir en merverdi for blant annet estetikk, funksjonell, åpenhet og tilgjengelighet, samtidig som den har en sikringsfunksjon.

Planleggingen og design av sikringstiltakene innenfor perimetersikringen vil ha ulike innvirkninger på regjeringskvartalet som arbeidsplass, som del av et bysenter, som referanseobjekt og som et symbol (Jore et al., 2020, s. 3). En konsekvens av dette, er dermed at innførte tiltak kan komme i konflikt med gjeldende lovgivning slik som krav til overvåking osv., og føre til en samfunnsutvikling som ikke er ønsket. I en slik situasjon vil

beslutningstakere stå ovenfor et dilemmabasert verdivalg. Denne studien viser derfor at oppstår flere dilemmaer og avveininger knyttet til å finne balanse mellom ulike verdier. Spesielt sikkerhet, tilgjengelighet og åpenhet som er de verdiene som skal bevares under gjenoppbyggingen av regjeringskvartalet. Et paradoks er således å finne en balanse mellom disse og få sikringstiltakene til å fungere etter hensikten, samtidig som man ikke utelukker. I tillegg kom det frem at det vil oppstå dilemma mellom frihet og sikkerhet, der noen sikringstiltak som for eksempel kameraovervåkingen og andre fysiske sperringer, kan innskrenke friheten. I forbindelse med dette, blir Youngstorget dermed trukket inn og befolkningen får begrensinger til å ytre seg i form av at det er blitt mer kontrollert hva slags arrangementer som kan bli avholdt der. Et annet dilemma som ble uttrykt ved innsamling av funnene i studien, er at man risikerer at sikringstiltakene kan få motsatt effekt, der publikum opplever frykt, mistenksomhet og utrygghet. Videre, viser funnene i studien at det kan også fremkomme utfordringer knyttet til hvordan man utformer tiltak som ikke gir en forhøyet følelse av frykt. Samtidig som man kommuniserer med befolkning at tiltakene som innføres er for å kunne beskytte oss mot uønskede handlinger og det er ingen grunn til å ha følelse av frykt.

De valgene beslutningstakere tar når det gjelder perimetersikringen i regjeringskvartalet, representerer fremtidige verdivalg. Regjeringskvartalet skal planlegges i et langtidsperspektiv. Et paradoks er således at det kan være nærmest umulig å identifisere alle former for trusler, spesielt når et objekt sikres i et langtidsperspektiv. Risikoforskyvning eller problemet med «displacement» er dermed en konsekvens av høyt sikkerhetsnivå av et objekt og/eller byrom. Dette er en av utfordringene ved etablering av perimetersikringen. Slik som det er beskrevet i denne studien, foreligger det flere avveininger mellom sikkerhet og andre verdier ved etablering av perimetersikringen. I denne studien ble det belyst at det vil være en avveining av hvor mye man klarer å bevare og gjenskape av høyblokken som kulturminne kontra nødvendige sikkerhetstiltak.

Regjeringskvartalet er et svært komplekst og stort prosjekt, der svært mange har vist interesse på bakgrunnen av følelser og meninger knyttet til minnene fra 22. juli hendelsene. Hvordan de presenterte paradoksene velges å håndteres er helt avhengig av beslutningstakere og hvilke verdier de ønsker å prioriter, samt hva de ønsker å beskytte oss mot. Ved fullføring av denne studien ble det lagt frem at for å finne en balanse mellom de rigide stengslene, og samtidig

skape det bymiljøet man ønsker, er det behov for et godt og tillitsfullt tverrfaglig samarbeid mellom utformer, designer av sikringstiltakene og de som setter regler og krav. Med andre ord, er det viktig å ha et lederskap samt finne en balanse mellom sosiale, fysiske og organisatoriske verdier. På denne måten vil landskapsarkitekter eller arkitekter utforme og plassere sikringstiltak i gater og byrom, og innføre sikringstiltak som er mer humane innretninger og akseptabelt å leve med i hverdagslivet. I tillegg til dette, er det sentralt å ha en god vurdering av risiko i risikoanalyseprosessen, som gir oss et helhetlig bilde av situasjon og en bredere forståelse. Noe som bidrar til å sette beslutningstakere og planleggere i en bedre posisjon til å utvikle mer nyanserte sikkerhetsstrategier (Coaffe, 2009, s. 343). Til slutt, er det også viktig å poengtere at for at beslutningstakere og planleggere skal klare å håndtere avveininger og ta beslutninger under et dilemma, er det viktig å avsette tilstrekkelig og god tid til gjennomgang, diskusjoner og ha et mer langsiktig syn på planleggingen for å analysere hva som faktisk er en god løsning for lokale forhold. Noe som er gjort i forhold til prosjektet om nytt regjeringskvartalet.

Basert på det som er diskutert i denne studien, er balansegangen mellom et estetisk, funksjonelt og sikkert byrom, ved sikring av regjeringskvartalet, et svært utfordrende, komplekst og omfattende arbeid. Det finnes heller ingen metode eller fremgangsmåte som sier hvordan man kommer frem til en slik balanse. Sikringstiltak i et byrom foregår i en kontekst av andre dimensjoner i byutviklingen, der både byrommets sosiale miljø og de fysiske utformingene henger sammen. Derfor er det viktig å utvikle et byrom som gir mennesker en følelse av frihet, og et byrom som ikke er styrt av kontroll og barrierer. I tillegg må man innføre sikringstiltak som gir oss et byrom som er funksjonelt og har estetiske kvaliteter. Tiltak basert på analysene som er gjort i denne studien, vil sette sitt preg i byrommet og derfor vil det alltid være en avveining mellom sikkerhet og andre verdier. Dersom slike avveininger løses og håndteres godt, vil man kunne finne en form for et estetisk, funksjonelt og sikkert byrom.

I denne studien er blitt dermed argumentert for at en slik balanse kan oppnås i regjeringskvartalet ved å inkludere løsninger med en helhetstanke og design av hele anlegget fra dag én. Sikringstiltak som er integrert i landskapet og bybildet gi oss en estetisk opplevelse, noe som allerede er gjort i dette prosjektet. På denne måten, vil man også få muligheten til å utforme og innføre tiltak etter byrommets funksjon og kvaliteter. I tillegg vil det også se ut som

normalt byområde, der man får muligheten utforme sikringstiltak som er multifunksjonelle. Under et slikt arbeid, er det derfor viktig å ha et godt og tillitsfullt samarbeid blant planleggere og at de har respekt for hverandres krav og følger disse. En annen faktor å ta i betraktning, er at avveiningene er også kortsiktige eller langsiktige resultater. Således kan ingen garantere at det oppnås en balanse mellom et estetisk, funksjonelt og sikkert byrom i regjeringskvartalet. En annen faktor som vil kanskje gjøre det enklere å løse en slik problemstillingen senere, er å utvikle dette som et fag. Dersom dette skal være et aspekt i byplanleggere, kan sikringstiltakene således planlegges inn i arkitekturen fra begynnelsen av. Men på bakgrunnen av betydelige endringer i trusselbilde vi har hatt de siste 10-20 år, så vil det alltid være en usikkerhet om de sikringstiltakene som er iverksatt på grunn av dagens risiko eller trusselbilde, vil være gjeldende om for eksempel 5-10 år. Derfor er det viktig med god vurdering av risiko. Et annet aspekt ved planlegging av fremtidige sikringstiltak en bør ta utgangspunkt i, er at en by har allerede sin funksjon og karakter. Avslutningsvis kan det konkluderes med at dersom sikringstiltakene utformes så integrert som mulig, vil man kunne innføre sikringstiltak etter områdets funksjon, noe som både gir en opplevelse trygghet, sikkerhet og estetikk.

6.1. Videre forskning

Terrorisme og forebygging av det er et svært komplekst og stort arbeid. Det er gjort svært lite forskning på sikring av offentlige byrom og hva som er en balansert sikring som ikke går utover andre verdier. I denne studien er det tatt utgangspunkt i dilemmaer og avveininger som vil oppstå ved sikring av det nye regjeringskvartalet. Sikkerhetsarbeidet består av stor usikkerhet, noe som medfører at man ikke er 100 prosent sikker på løse avveiningene og dilemmaene. Videre bidrar skjevheter i risikovurderingene under beslutningsprosessen til store utfordringer for både byplanleggingsarbeidere når de skal planlegge byrommene, samt for sikkerhetsarbeidene. I denne studien er blitt presentert ulike dilemmaer ved etablering av ytre perimeter, men ett av det viktigste og mest interessante aspektet er hvordan sikringstiltakene fungerer i fremtiden. Ettersom regjeringskvartalet skal planlegges i et langtidsperspektiv, kunne det vært interessant å se på hvordan planleggere har hensyntatt usikkerhetene rundt ulike trusselaktører, angrepsmetoder og forsvarsmuligheter ved utforming og planleggingen av sikringstiltak. I tillegg sett på hvordan de kommer til å innpasse seg byutviklingen.

Referanseliste

- Andersen, S. S. (2006). Aktiv informantintervjuing. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 22(3), 278-298. DOI: [10.18261/ISSN1504-2936-2006-03-03](https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2936-2006-03-03)
- Antonsen, S., Skarholt, K., & Ringstad, A. J. (2012). The role of standardization in safety management – A case study of a major oil & gas company. *Safety Science*, 50(10), 2001–2009. Hentet fra: [10.1016/j.ssci.2011.11.001](https://doi.org/10.1016/j.ssci.2011.11.001)
- Aven, T. (2011). On the new ISO guide on risk management terminology. *Reliability Engineering & System Safety*, 96(7), 719–726. DOI: [10.1016/j.res.2010.12.020](https://doi.org/10.1016/j.res.2010.12.020)
- Aven, T., & Renn, O. (2010). *Risk Management and Governance* (1. Aufl., Vol.). Springer-Verlag. DOI: [10.1007/978-3-642-13926-0](https://doi.org/10.1007/978-3-642-13926-0)
- Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K. H., Sandve, K. (2004). *Samfunnssikkerhet*. 4.opplag 2011. Universitetsforlaget
- Barker, J. (2003). *The No-Nonsense Guide to Terrorism*. London: Verso.
- Beall, J. (2007). *Cities, Terrorism and the Urban Wars of the 21st Century*. Crisis States Research Centre.
- Bjørge, T. (2005). *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward* (1st ed.). Routledge. Hentet fra: [10.4324/9780203337653](https://doi.org/10.4324/9780203337653)
- Bjørge, T. (2011): «Strategier for forebygging av terrorisme, del I» i: *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet*. Red: Bjørge, T. Oslo: PHS Forskning 2011: 1.
- Blaikie, N. & Priest, J. (2019). *Designing social research* (3. Utg.). Polity Press.
- Busmundrud, O., Maal, M., Kiran, J. H. & Endregard, M. (2015). *Tilnæringer til risikovurderinger for tilsiktede uønskede handlinger* (FFI-rapport 2015/00923). Hentet fra: <https://publications.ffi.no/nb/item/asset/dspace:2503/15-00923.pdf>
- Clarke, R.V. (1980): «'Situational' Crime Prevention: Theory and Practice» i: *British Journal of Criminology*, 20 (2). s. 136-147. DOI: [10.1093/oxfordjournals.bjc.a047153](https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a047153)
- Coaffee, J. (2005). *New localism and regeneration management: Vol. v.18, no. 2*. Emerald Group Publishing.
- Coaffee, J. (2009). Protecting the Urban. *Theory, Culture & Society*, 26(7-8), 343–355. DOI: [10.1177/0263276409349656](https://doi.org/10.1177/0263276409349656)

- Coaffee, J. (2010). Protecting vulnerable cities: the UK's resilience response to defending everyday urban infrastructure. *International Affairs (London)*, 86(4), 939–954. DOI: [10.1111/j.1468-2346.2010.00921.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2010.00921.x)
- Cozens, P. (2002). Sustainable Urban Development and Crime Prevention Through Environmental Design for the British City. Towards an Effective Urban Environmentalism for the 21st Century. *Cities*, 19(2), 129–137. DOI: [10.1016/S0264-2751\(02\)00008-2](https://doi.org/10.1016/S0264-2751(02)00008-2)
- Cozens, P. & Love, T. (2015). A Review and Current Status of Crime Prevention through Environmental Design (CPTED). *Journal of Planning Literature*, 30(4), 393–412. DOI: [10.1177/0885412215595440](https://doi.org/10.1177/0885412215595440)
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg.). Universitetsforl.
- Danermark, B., Ekström, M., & Karlsson, J. C. (2019). *Explaining Society: Critical Realism in the Social Sciences* (2 utg.). Routledge.
- Dey, I. (2004). Grounded Theory. I Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J. F. & Silverman, D. (Red.), *Qualitative Research Practice* (s. 80-93). Sage Publications.
- Engen, O. A. H., Kruke, B. I., Lindøe, P., Olsen, K. H., Gould, O. E., & Gould, Kenneth Arne Pettersen. (2021). *Perspektiver på samfunnssikkerhet* (2. utgave.). Cappelen Damm akademisk.
- Foshaugen, M. H. (2020). Politi og arkitekters forebyggingslogikker: Forståelser av kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvitenskap*, 107(2), 158–174. DOI: [10.7146/ntfk.v107i2.124871](https://doi.org/10.7146/ntfk.v107i2.124871)
- Foshaugen, M. H. (2022). Forebyggende arbeid i bybildet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvitenskap*, 109(1), 70–77. DOI: [10.7146/ntfk.v109i1.130290](https://doi.org/10.7146/ntfk.v109i1.130290)
- Ganor, B. (2002). Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter? *Police Practice and Research*, 3(4), 287-304, DOI: [10.1080/1561426022000032060](https://doi.org/10.1080/1561426022000032060)
- Ganor, B. (2002). Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter? *Police Practice and Research*, 3(4), 287-304, DOI: [10.1080/1561426022000032060](https://doi.org/10.1080/1561426022000032060)
- Garland, D. (2001). *The culture of control: crime and social order in contemporary society*. University of Chicago Press.
- Gundhus, H.O.I. (2014): «Forebyggende politiarbeid» i: *Innføring i politivitenskap*. Red: P. Larsson, H.O.I. Gundhus og R. Granèr. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. s. 178- 204.

- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5. utgave). Cappelen akademisk forlag.
- Hammerlin, J. W. (2011). *Terror & demokrati: fra 11. september til 22. juli* (p. 189). Oslo. Manifest.
- Hanssen, G. S., Millstein, M., & Mitchell, D. (2021). *Demokratiske byrom*. Universitetsforlaget.
- Hemmingby, C. (2019). *Terrorists and Targets - A Relationship Founded on Bad Intentions, Limited Capacities and Risk Willingness* (Doktoravhandling). Universitetet i Stavanger.
- Illum, S. & Hansen, L.F. (2019). Naturlig sikring understøtter byens liv og demokratiske verdier. *Plan*, 4(51).
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utgave). Cappelen Damm akademisk.
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utgave.). Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utgave.). Abstrakt forlag.
- Jore, S. H. (2012). *Counterterrorism as Risk-based management Strategies* (Doktoravhandling). Universitetet i Stavanger.
- Jore, S. H. (2017) The risk and value nexus in security risk management. *i: Safety & Reliability, Theory and Applications*. CRC Press. ISBN: 978-1138629370. s.1553-1559.
- Jore, S. H. (2019a). The multifaceted aspect of uncertainty - the significance of addressing uncertainty in the management of the transboundary wicked problem of terrorism. *Proceedings of the 29th European Safety and Reliability Conference*, 10.3850/978-981-11-2724-3. <http://rpsonline.com.sg/proceedings/9789811127243/pdf/0622.pdf>
- Jore, S. H. (2020). Standardization of terrorism risk analysis. *In Standardization and Risk Governance* (1st ed., pp. 150–165). Routledge. DOI: [10.4324/9780429290817-12](https://doi.org/10.4324/9780429290817-12)

Jore, S. H. (2021). Ontological and epistemological challenges of measuring the effectiveness of urban counterterrorism measures. *Security Journal*, 34(2), 231–246. DOI: 10.1057/s41284-019-00221-6

Jore, S.H., Kruke, B. I., & Falnes Olsen, O. E. (2020). *Vurdering av konsekvenser ved etablering av ytre perimeter rundt nytt regjeringskvartal*. UiS Scholarly Publishing Services. DOI: [10.31265/usps.4](https://doi.org/10.31265/usps.4)

Jore, S.H (2019b). The Conceptual and Scientific Demarcation of Security in Contrast to Safety. *European Journal for Security Research*, 4(1), 157–174. DOI; [10.1007/s41125-017-0021-9](https://doi.org/10.1007/s41125-017-0021-9)

Kommunal- moderniseringsdepartementet (2017). *Vedtak av statlig reguleringsplan for nytt regjeringskvartal, Vedtaksbrev*. Dokumenter som utgjør reguleringsplanen, er lastet ned fra: [Nytt regjeringskvartal - Statsbygg](#)

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utgave). Gyldendal akademisk.

Lid, S. (2022). *Kommunenes forebyggende terrorsikkerhetsarbeid og partnerskap med politiet / Municipal terrorism prevention and partnership with the police*. By- og regionsforskningsinstituttet NIBR.

Martin, P. (2019). *The rules of security: staying safe in a risky world*. Oxford University Press.

Med st. 21 (2018-2019). *Nytt regjeringskvartal*. Lastet ned fra: [Meld. St. 21 \(2018–2019\) \(regjeringen.no\)](#)

Meyer, S.F., Jore, S.H, & Johansen, K.W. (2015). *Troublesome trade-offs: balancing urban activities and values when securing a city-centre governmental quarter*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1186/s40410-015-0025-6>

Njå, O., Sommer, M., Rake, E. L., & Braut, G. S. (2020). *Samfunnsikkerhet: analyse, styring og evaluering*. Universitetsforlaget.

Olsen, O. E., Kruke, B. I., & Hovden, J. (2007). Societal Safety: Concept, Borders and Dilemmas. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 15(2), 69–79. DOI: [10.1111/j.1468-5973.2007.00509.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-5973.2007.00509.x)

- Renn, O. (2008). *Risk Governance: Coping with Uncertainty in a Complex World*. Routledge.
- Salter, M. (2010). Surveillance, i J.P. Burgess (red.) *The Routledge handbook of new security studies*. London: Routledge.
- Stranden, R. (2019). *Sikring: en innføring i teori og praksis* (1. utgave.). Gyldendal.
- Schmid, A. P. (2004). Terrorism – the definition problem. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 36(2/3), 103-147. Hentet fra:
<https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol36/iss2/>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Fagbokforl.
- Westbrook, & Schive, T. (2021). Urban Security and Counterterrorism. *Journal of Strategic Security*, 14(3), 70–85. DOI; [10.5038/1944-0472.14.3.1924](https://doi.org/10.5038/1944-0472.14.3.1924)

Vedlegg

Vedlegg 1 – Intervjuguide

I intervjuguiden presenteres temaer det fokuseres på i denne oppgaven. Intervjuene vil gjennomføres som semistrukturerte intervjuer. Fokuset i intervjuene vil være å gi informantene anledning til å snakke fritt rundt temaene, og deretter kan det stilles mer detaljert spørsmål om nødvendig. Formålet med intervjuguiden er at den skal være et overordnet verktøy.

Innledning

1. Kan du gi en kort presentasjon av deg selv og din bakgrunn (utdanning, yrkeserfaring)?
2. Kan du fortelle om hvilken rolle du har hatt i prosjektet knyttet til regjeringskvartalet?
3. Kan du fortelle om ditt arbeid i forhold til sikring i Regjeringskvartalet?
4. Tenker du at Regjeringskvartalet er forskjellig fra andre offentlige plasser dere har jobbet med tidligere? Da tenker jeg på sikring av Regjeringskvartalet vs. sikring av et vanlig offentlig sted.

Regjeringskvartalet/samfunnssikkerhet/arkitekturen og byplanlegging

5. Hva legger du i begrepene terrorsikring og terrorsikringstiltak?
6. Hvordan vil du beskrive fordeler (en) med terrorsikring og terrorsikringstiltak?
7. Hva opplever du som de største utfordringene med implementeringen av sikringstiltak?
8. Hvordan tror du at ulike sikringstiltak kan påvirke funksjonaliteten/estetikken i et bysentrum?

Da tenker jeg i hovedsak på fremkommelighet, transport, vareleveranse, menneskene som bruker sentrum etc, og ikke minst estetikken i selve bysentrum. Ulike sikringstiltak kan være pullerter, gjerder / veiskiller (skille biltrafikk fra trafikanter). Blomsterkasser osv.

9. Hvordan er samarbeidet mellom Oslo kommune og staten i terrorsikringsarbeidet, ved gjenoppbygging av Regjeringskvartalet? Hvilke aktører samarbeider dere med?
10. Hvordan påvirker arkitekter /byplanleggeres arbeid sikkerhetsarbeidet? / Er ofte det oppstår konflikt mellom de ulike fagfolk? I så tilfelle, i forhold til hvilke tema?

Balanse mellom estetikk, sikkerhet og funksjonalitet

11. Verdier som sikkerhet og frihet er sentrale i demokratisk samfunn. Hvilke dilemma tror du innføring av sikringstiltak kan føre til?
12. Absolutt sikkerhet og frihet er vanskelig om ikke nærmest umulig å oppfylle samtidig. Hvordan vurderer du behovet for økte sikkerhet mot verdi av et fritt/estetisk/funksjonelt og åpent bysentrum?
13. Hvilke andre dilemma/utfordringer tror du innføring av ytre perimenter rundt nytt Regjeringskvartal kan føre til når dere prøver å finne en balanse mellom estetisk, sikkerhet og funksjonelt byrom?

Avslutning

14. Har du noe du ønsker å tilføye? Noe vi ikke har diskutert, som du mener kan være relevant for denne oppgaven
15. Har du tanker om andre aktører som det kan være aktuelt å snakke med i denne sammenheng?
16. Kan jeg kontakte deg ved et senere tidspunkt dersom det er behov for utdypelse av svar og uklarheter?

Vedlegg 2 – informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Terrorsikring av offentlige byrom, fokusert på nytt Regjeringskvartal” ?

Dette er en forespørsel til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan man kan finne en balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom, og jeg har valgt å sette søkelys på ytre perimenter rundt nytt regjeringskvartal som et offentlig byrom. I dette skrivet gir jeg, deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet dette prosjektet er å undersøke hvordan man kan finne en balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom, og jeg har valgt å fokusere på ytre perimenter rundt nytt regjeringskvartal som et offentlig byrom. Jeg mener at en masteroppgave om dette temaet kan være av interesse for ulike personer, som har jobbet og/eller jobber med sikring regjeringskvartalet siden 22.07.2011 hendelsen. På bakgrunn av dette vil jeg undersøke hva slags dilemmaer og utfordringer som oppstår ved iverksettelse av terrorsikringstiltak i offentlig byrom, og hvordan man balanserer de ulike verdiene man har i en demokratisk stat. Problemstillingen min er som følger; *Hvordan finne en balanse mellom estetisk, funksjonelt og sikkert byrom, ved sikring av regjeringskvartalet?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitet i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For å besvare problemstillingen vil jeg intervju personer med kunnskap om teamet jeg undersøker. Du får spørsmål om å delta på bakgrunn av at du har kunnskap om sikring av offentlig byrom og regjeringskvartalet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i intervju. Det vil ta ca. 45- 60 minutter.

Intervjuet vil ta for seg spørsmål om terrorsikring, terrorsikringstiltak i offentlig byrom, og dilemmaer som oppstår i terrorsikringsarbeidet i offentlig byrom. Dine svar fra intervjuet vil bli lagret i form av notater og lydopptak frem prosjektet avsluttes 15.06.2022.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke (som signeres nederst i dokumentet) tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg og min veileder ved Universitet i Stavanger som har tilgang på opplysningene.

Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Lydopptakene lagres gjennom UiS sin side for opptak ved intervju, nettskjema.

Du vil ikke kunne godkjennes i oppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.06.2023. Opplysningene anonymiseres dermed når prosjektet er godkjent, det vil si juni 2023. Personopplysninger slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og

- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan du finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder Sissel Haugdal Jore (sissel.h.jore@uis.no) ved Universitet i Stavanger.
- Vårt personvernombud kan nåes på epost: personvernombud@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med;

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvertjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Khatireh Ibrahimi
(Student)

Khatireh Ibrahimi

----- Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *terrorsikring av offentlig byrom, fokusert på nytt regjeringskvartal*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver)

-----/-----/

(Sted /dato /prosjektdeltakers signatur)